

acc nr 57

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

I.

En av Ödeshögs äldermän f. kyrkovaktmästaren Carl Blom har alltid visat ett stort intresse för sin bygd och tack vare ett verkligt "hästminne" kan han berätta som när man läser innantill. Han har flera gånger berättat minnen från Ödeshögsbygden för oss och då dessa varit både intressanta och roande tror vi att de kan ha intresse även för våra läsare, varför vi försäkrat oss om den gode "farbror Bloms" medverkan några tidningsnummer framåt. På Bloms eget förslag har vi lagt upp artiklarna, som om vi varit med honom på några eftermiddagspromenader i Ödeshög för ett 70—75-tal år sedan.

Vid vårt första besök i Bloms lilla hemtrevliga stuga, nu kallad Hörnet, finner vi honom pysslande med sina blommor, pigg och vaken. Han är fortfarande ungdomlig trots sina 83 år och det enda som börjat strejka är synen som på några år försvagats, men han läser dock sina tidningar och följer vaket ortshändelserna i Östgötabygdens Tidning.

— Ja, du, börjar Carl Blom, vi skall börja vår "promenad" här utanför min stuga Hörnet, som den heter nu, men som även kallats Rosenberg och Blomsberg, och sedan ta en sväng genom Össjögatorna, närmast Smedjegatan och Storgatan bort mot Grännahället. Nu kan vi inte gå in till min mor, Karolina Blom, och köpa knäck — hon kokade stora goda sådana för en styver stycket eller fyra knäckar för två öre — och inte till Britta Norin och köpa Dahlgren-Westmans (Jönköping) starka och svarta snus. Britta Norin bodde vid den tid, där vi förutsätter att vi befinner oss, i den fastighet där vi numera har Uhrs matservering. På den sidan gatan fanns det sedan ingen fastighet förrän nere vid Sanna och där hade C. G. Pettersson, "Röa Pelle", sin speceriaffär till vänster i förstugan och sin bostad på högra sidan. Den förste som sedan byggde här var fru Wahlberg, som uppförde nuvarande fru Elin Anderssons fastighet och därefter uppförde kopparlagare Goode den fastighet som nu äges av C. O. Strand. Jag kommer ihåg att jag var med och öppnade grindarna när de körde hem virke från Sjögetorp när den fastigheten uppfördes. 1878 byggde Anders Jakobsson fastigheten Svängen och då hade sm'en Pihl byggt

de vi kunnat få oss en "knaber", om vi velat, förstås, i flygeln där. Det är länge sedan dess, men jag var bara bytingen när jag var med ett par större pojkar ett ärende dit där då det fanns starkvaror till salu.

Jag tror vi vänder om nu och går tillbaka. Vi finner då på Orrnäs gårde en liten röd stuga och en liten ladugård med plöjda åkrar runt och bebodd av en statare vid Orrnäs. Både byggnaderna och deras innevärdare är nu borta för många år tillbaka. Så passerar vi åter den gamla ladugården till Pilgården och om du ser där nere på gårdet — där i dag John Hellgren bor — låg på den tiden gamla missionshuset, som uppfördes då jag var 12 år. Sedan får vi gå ända fram till Viktor Bengtssons eller Riddaregården som John Andersson nu

F. kyrkovaktmästaren Carl Blom.

arrerenderar — och där är inte sort annorlunda, bara det att ladugården är ombyggd. Där har jag gått

Forts rid 2
spel 4 I

Forts rid 2 spel 4 II

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

II.

Vi fortsätter i dag vår rundvandring i det gamla Ödeshög och lämnar genast ordet åt vår ciceron, kyrkovaktmästare Carl Blom:

— Ska vi ut på en "promenad" i dag igen, så börjar vi väl där vi slutade senast: på skolgården. Det var annorlunda då att gå ut och promenera; en gata med stora kullerstenar, men för övrigt smörjiga, spåriga och svårframkomliga vägar. Var det på kvällen, var det mörkt och dystert och långt mellan husen där svaga fotogenlampor eller talgdankar gav ett matt sken. Nu vill varje fastighetsägare ha en stark gatlamppa utanför sitt hem och nu trycker vi på en knapp och har ljus både i fin- och vardagsrum, garderober och uthus. Ja detta är bara en liten sak som visar skillnaden mellan förr och nu. Men det gick bra då också och människorna var glada och lyckliga.

Först kanske jag skall tala om "poeten" Johan Pharmanssons i Mark paschasa till en bjudning hans hustru höll en gång:

"Klockan hon må gå eller stå,
ty flera gummor komma.
När alla börja på i sin vrå,
då är ej gott att somna.
Ty alla vill berätta nyt.
En ropar nu: "Har katten spytt?"
De vilja taga honom fast.
i en vrå han sitter som en gast.
De bryna vill hans lilla nos,
om han ej rivs och går sin kos."

Det pratades på kafferepen förr efter vad man kan förstå av detta och det kanske det görs nu med.

— Nej, vi ska inte prata strunt utan nu börjar vi på skolgården. Det första riktiga minnet är från den dag jag skulle "stå på gången" eller konfirmeras. Det var en mid-sommardag vi samlades och vi var alla svartklädda, 52 pojkar och 36 flickor eller tillsammans 88 barn! Jag tror klockan var inte mer än halv åtta på morgonen när vi ställde upp på två led, pojkarna först, med pastor Snellman vid sidan. Han ville ha de största pojkarna i första ledet och där gick Emil Danielsson från Hartsbol, nu i Råby, och Karl

Moselius, ett par ståtliga pojkar. När vi var färdiga för marsch vinkade pastor Snellman mot kyrktornet med en rutig snusnäsduk och då satte Johannes i Smörmossen och Johan Petter Glader i Askedalen i gång stora klockan i gamla tornet och till dess vackra klang marscherade vi. I detta sammanhang kan jag nämna att "lillklockan" ringdes av Nils Andersson i Öninge eller Ringnisse. När vi sedan kom in i kyrkan fick vi "stå på gången" med förhör till klockan halv elva och kyrkovaktmästare Rapp hade fullt upp att hinna med och bära vatten

till oss, trötta och varma som vi var. Sedan fick vi övertvara högmässan och det var inga korta predikningar på den tiden.

Då hette kyrkovaktmästaren som sagt Rapp och före honom var det en som hette Hektor och bodde i en liten stuga i Skattegårdsskogen. Han hade en son, Adel Hektor, som blev ringkarl efter O. Frost, som på sin tid bodde i lilla kommunalrummet, en liten kammare intill nuvarande kristidsnämndens expedition i gamla kommunalstugan. När Rapp slutade som kyrkovaktmästare blev det "Peter på Svängen" och så blev det Carl Blom och när jag slutat kom Birger Hultberg i tjänst och så är vi framme i vår tid igen.

Men det var den "gamla goda tiden" vi skulle tala om. Du tyckte det var mycket med 88 läs barn, men jag minns när skollärare Pettersson hade 137 barn i skolan, det var två läxlag han delade upp dem på, men ändå var det mycket jämfört med våra dagar. Jag själv gick i en klass och vi började kl. 8 och då hade t. ex. Karl Järn och "Storekalle" gått från Torp och Johanna Färdig från Sunnesjö — det fanns inga cyklar på den tiden! Så läste vi till 10, då det var en halvtimmes rast, ofta förkortad till en kvart, varpå vi höll på till kl. 12 med en timmes middagsrast. Men det var likadant här.

hade skollärare Pettersson något uppdrag så kunde det bli betydligt kortare middagsrast och så fortsatte vi till kl. 3 eller 3,30. Men vi gick inte var dag. Det läxlag jag gick i läste på måndagar och torsdagar medan det andra läste på onsdagar, fredagar och lördagar. Tisdagen var fri. Men vi hade långa hemläxor också och inte fick vi vara ute på skolgården och sparka boll eller gå ut och marschera. När skolläraren skulle spela på någon begravning eller någon annan högtidlighet så fick vi innanläsning, varvid en av de äldste fick ha uppsikt över de övriga, men det kanske blev litet si och så ibland.

Fortsätter vi från skolan så kommer vi till de gamla hållstallarna, som låg ungefär där Östgötabanken har sin fastighet, och sedan till gästgivaregården, där landsfiskal Holmstedt bor nu. Där låg den gamla gården: en fyrkant som såg ut som en lada och i vilken arrendatorerna bodde. Där finns nu den fastighet som inrymmer Otto Lejons eftr:s affärslokaler. På denna tid var Johan Rehnberg, en glad och livad själ, arrendator och efter honom kom Johan Erk, farfar till nuvarande smidesmästaren Fredrik Johansson i Backasand. Efter honom kom Johan Käll, som sedermera blev fru Dallerland och med sin man flyttade till Gränna. Senare flyttade Ödeshögs sparbank dit sin lokal. Banken bildades nämligen hos apotekare Lundgren och hade också sin expedition där den första tiden. När banken hade sin lokal där brandstationen nu ligger hette vaktmästarinnan madam Lundholm. Ja där var det, hur otroligt det kan låta, även ålderdomshem förr. En tid sålde Karlsson i Backasand möbler där och en dansk Jörgensson köpte upp smör. Ålderdomshemmet flyttades sedan till den fastighet där

I

sin stuga och så byggde mejerist Aug. Andersson Sanna 2 och dåvarande skomakaremästare C. A. Ekholm fastigheten Rosendal.

Det var långt mellan bostäderna och nu får vi gå ända till Göta Lejon, den fastighet Konsum köpte för några år sedan och flyttade undan ett stycke för sin affär. Där bodde Madam Sundholm, som bakade bröd och serverade kaffe. Det har sagts mig att Göta Lejon ursprungligen har stått där St. Åby slöjdskola nu är uppförd, men lär ha flyttats på 1860-talet, men om det är sant, kan jag inte med vissnet säga. Fortsätter vi nu Storgatan bort finns det ingen fastighet förrän vi kommer bort till Peter Hans Gustaf och hans sväger Lars Petter Svensson, eller nuvarande Bremers Skattegård. Den gamla stugan där lär det skiftet ha stått i den Skattegårdens trädgård där Karl August Gustafsson nu bor. En bror till Peter Hans Gustaf som hette Johan hade Skattegården eller Edwardsgården. Sedan kommer vi till Pilgården där mangårdsbyggnaden låg till vänster och ladugården till höger om landsvägen alldeles intill vägen vid bergsknallarna där det nu vuxit upp så många moderna villor. Så får vi fortsätta ända till Röda Krogen. Där fanns ingen spritservering på den tiden, men om vi hade fortsatt till Syembs Sörby, så ha-

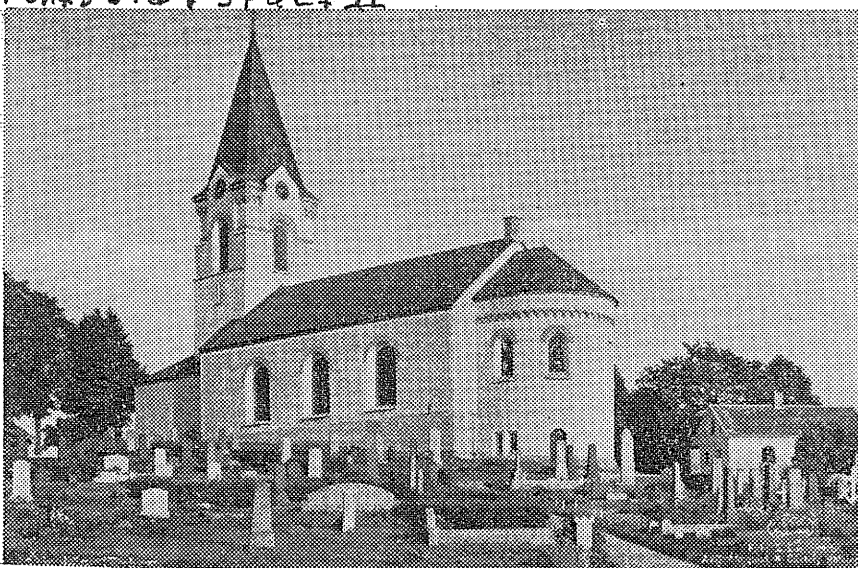
Font's sid 1 Spelt II

II

manga nostaggar utanför ladugården och "kört verket" och frusit.

Vid Vesterberga är nästa fastighet vi hittar — det är fortfarande långt mellan stugorna — och där bodde "Käll-smen" (Kallsmeden) o. det var han som hade det så dåligt att grisen ramlade ned genom golvet och hittades i källaren inunder då smemora skulle ge'n mat. Här är betydligt annorlunda mot i nuvarande tid. Där Framnäs nu ligger bodde Maja Stina Cederlöf, kallad Ralla i Hallspann (halvspann — ett mått rymmande 1/4 tunna). Hon kallades så för att stugan inte var mycket större än en halvspann. Hon flyttade sedermera till ålderdomshemmet där hon dog. Jag var med min mor på besök en gång och då sjöng gumman följande strof till ackompanjemang av ett "positiv", som var hennes: "Pipan jag tänder. Den är av äkta postelin (porslin). Röken jag sänder mot himmelen. Pivian, pavian, piv schevenej, fallerallerej". Hon sjöng strofen två gånger och det var något särskilt vackert för ett barnaöra, tyckte jag nog då. Nu är det andra fordringar på sång och musik än en sådan strof och positivspel.

Sedan minns jag ingen byggnad förrän vi kommer fram till "klockarebostaden", där kantor Andersson bodde. Där bodde då gamle hederlige klockaren Karl Henrik Örtengren med fru och tre döttrar.

Ödeshögs kyrka som den ser ut i våra dagar.

Vid 1 = en Vinsting drögen vid 11 m
11 m höjden

Han hade flera barn men de var utflugna. Jag kan tala om att då var kantorslönen 150 kr., vartill kom halva trädgården — nuvarande skolparken — och så bostad. Men han hade "småspörmål" också som ex. 1 kr. för varje äktenskapslysning han bar upp till prästen på prediksstolen och så skulle han ha 50 öre för varje kyrkogångshustru. När en hustru fått barn skulle hon i regel 6 veckor efteråt gå kyrkogång. Sex veckor efter jul hette det således Maria kyrkogång. Det kunde vara 3—4 kyrkogångshustrur jämte lika många vittnen på samma gång. För detta skulle klockaren som sagt ha 50 öre, men lika självklart var att han fick hela kronan för att han skulle "spela fram" ordentligt. Han var nämligen en dängare att kunna spela och gamla orgelverket var betydligt starkare än nuvarande. På tisdagarna fick han oftast gå med bönderna till "Klubben" (där Löfs stora fastighet nu befinner sig och där vi skall stanna vid en annan "promenad") och få sig en öl. Man brukade ta en "hela" på tre och eventuellt öka ölets styrka ur någon medhavd plunta.

På gamla orgeln satt klockaren med ryggen vänd mot prästen och såg i en spegel när denne kom upp på prediksstolen. Spegeln finns kvar än, men jag minns inte var den är nu. Ja, min mor hon var många gånger vittne vid dessa kyrkogångar.

Men för att återgå till Örtengren så kan jag tala om att han var en herre med en potisk ådra och när hans döttrar skulle gå på namnsdags- eller födelsedagskalas bad de alltid sin far skriva något passande. Jag minns en strof som han skrev till ett sådant tillfälle: "Jag önskar dig god lycke, medsänder käpp med krycke. Jag önskar dig på samma vis, likt Eva uti paradiset." Vad han menade, med detta? Säg det! En annan poet var Johan Pharmansson, men det får jag tala om en annan gång.

Där vi nu står, syntes förutom kantorsbostaden även skolan och ålderdomshemmet samt Bergska huset, där skolreformatorn och ecklesiastikministern Fridtjuv Berg föddes 1851. Denna fastighet har nu flyttats till Hembygdsgården och bildar bakgrund till dansbanan och skjutbanan m. m. I Bergska huset bodde vid denna tid skolläraren Rikard Pettersson, en barsk men god människa, och från denna plats har jag personliga minnen, men nu smiter vi Smegatan upp och sätter på kaffepetter, slutar Blom.

H a k e n.

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

III.

Vi fortsätter där vi slutade sist, nämligen vid Ödeshögs kyrka. Från kyrkogården ser vi ut mot Öninge, Vättern och Omberg över en leende och öppen nejd där Vätterns blå bildar en vacker fond med det karga Västgötalandskapet skimrande i bakgrunden. Låter vi blicken glida längre mot norr, stannar den vid ett vackert blickfång, det ståtliga Omberg med sin lugna och majestätiska silhuett.

För 75 år sedan bröts inte denna bygd så mycket av öppna åkerteigar utan var bunden av skogsmark på åtskilliga ställen mot Vättern medan Ombergs fasta konturer naturligtvis var desamma.

Vi går med kyrkovaktmästare Blom tillbaka i tiden och vänder oss mot kyrkan, som då hade en annan exteriör, där olikheten mot nuet mest märkes i tornets struktur. År 1888 byggdes tornet om. Det var en Rundkvist från Tranås, som svarade, för detta arbete, säger Blom, och han hade en dansk verkmästare som hette Appel. "Att ni tar bort ert vackra torn", sa han till mej en gång, "och sätter upp ett sånt här! Det ser ut som en skopinne (skopligg) i vädret." Det gamla tornet var vackrare än det nuvarande. Nämnde Appel hade innan han kom till Ödeshög varit med om att arbeta på kyrkan i Malexander.

Stocken till den nya spiran på "Össjö" kyrka är hämtad i Pelarbo, kan jag tala om. August Lättström var med om att sätta upp spiran och han talade om för mej att de lade dit silverslantar i en fördjupning i spirans fäste, men jag tror inte det var så mycket så det lönar sig att plocka ned den. Kyrkans tak omtäcktes 1889 och för detta arbete svarade en Adonis från Linköping. Takrännan sattes upp av dåvarande plåtslagare Olsson i Ödeshög, död för flera år sedan. Han var en bjässe så stark. Jag var med när han täckte ett tak hos Lejons, och de plåtar som vi på två man bar med nöd och näppe, tog han ensam och ställde upp mot väggen.

Vid denna tid var det komminister Sven Snellman som residerade i prästgården. Han kom till Ödeshög 1863 — samma år jag föddes förresten. Under första tiden bodde han i Orrnäs. Jag är döpt i kontoret där. Det var nämligen så att han både döpt och konfirmerat samt vigt mej. Jag döptes 1863, konfirmerades 78 och vigdes 92. När vi vigdes, gumman och jag, var vi 8 personer hos prästen och därefter åkte vi till stugan jag ännu bor i och där var det kaffe och smörgås. Ja, det var på tiden då fordringarna inte var så stora, men roligt var det ändå. Gick ut och visade oss gjorde vi dock inte. Vill näni se mej, sa ja, så får de göra det när jag går ut och forar hästarna i morgon bitida.

Som sagt, första tiden av sin verksamhet i Ödeshög bodde pastor Snellman i Orrnäs, men sedan flyttade han till Lyckan där han hade sin expedition under den tid nuvarande prästgårdsbyggnaden uppfördes. Snellmans företrädare, komminister Seigbam, hade nämligen tilldelats medel för prästgård, men han bodde i Sörgårn, som han ägde. När sedan Snellman kom, uppfördes ny prästgårdsbyggnad 1866. Före skiftet låg prästgården ungefär där Falks eftr:s fabrik nu finns, ja prästgårdskällan låg precis där fabriken är. Det var en låg man-gårdsbyggnad med små tvårutiga fönster och lågt till taket. En liten låg ladugård, där djuren forades i båsen, samt en loftbod, i det närmaste lik den som från Granliden flyttats upp till Hembygdsgården, tillhörde även de hus som vid skiftet flyttades ned till den plats där prästgården nu ligger. Loftboden minns jag särskilt. Den hade små gluggar till fönster, som man knapast fick ut huvudet genom. Så var det två uppgångar till loftgången och mellan dessa fanns en dörr till källaren, som inte hade minsta fönsterglugg, utan gick man ned i källaren var det som "att kränga en kolsäck över huvet".

överläraren nu bor och som byggdes 1866 på initiativ av pastor Sven Snellman. På andra våningen, i sockenstugan, gick vi läs barn, men inte på samma gång utan pojkarna på lördagar och flickorna på onsdagar. 88 barn fick inte plats på en gång.

Jag kommer ihåg att när jag började skolan var jag inte fyllda 6 år och jag gick då för Johan Erks Emelia, som var examinerad och senare flyttade till Örebro 1870. Efter henne kom "Fipsa-Tilda", som var självlärd, och därefter Hilda Dyring. Ja så var det gumman Sander i Backasand, men där ska vi göra besök en annan dag.

Fipsa-Tilda var en rolig gumma som sjöng psalmer som den värste klockare. Hon gick omkring i gårdarna och stickade täcken och då underhöll hon oftast med sång. Hon besökte ibland en klok gumma i Mantorp, "Mantorpagumman", och en gång hade hon ett ärende åt mig. Jag hade fått en svår eksem på en arm som läkarna inte kunde bota. Av bandaget jag hade om armen gjorde Fipsa-Tilda en liten paket som hon kallade "klut", och den tog hon med till gumman i Mantorp. Gumman frågade inget utan bara tittade på kluten, utan att öppna den o. skickade med en salva hem. "Vad kostar det", frågade Fipsa-Tilda. "Han skickade med dig en krona, och den ska jag ha", sa gumman. Jag hade verkligen sänt med en krona och bra blev jag i armen också, hur det nu kom sig, slutar Blom för denna gång. Nästa gång ska jag berätta roliga patchaser från Backasand.

Haken.

det, hur otroligt det
Gide Kullens i Backasand
upp söst. i dionshemne

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

IV.

En eftermiddag då höstmörkret redan dragit ett dok över nejden följer vi med kyrkovaktmästare Blom på en "promenad" utåt Backasand för att först besöka "stopakroa" och sedan fortsätta där vi senast slutade.

Nu för tiden är det inte så mörkt att gå ut till Backasand. Det är inte långt mellan gatlyktorna och vid de flesta fastigheterna finns det en lampa utanför som lyser upp för att inte nämna flygfyrens miljonljus, vars svepande glimtar vägleder gångaren. I "den gamla goda tiden" var det mörkt som i en källare o. oftast gick man med en osande och rykande fotogenlykta i handen för att vägleda sig. Nu när man skall ut och fora trycker man på en knapp och det är ljust både utanför och inne i ladugården. Det var annat förr i tiden: då tände man i regel sin handlykta inne i stugan och vägledde sig med denna ut till ladugården eller vart man skulle — de som inte hade djur att sköta gjorde undan utesysslorna medan det var dager — och sedan hängdes lyktan på en spik där hon blinkade rödögad och matt, så att man ibland frestades tända en sticka för att se om lampan lyste.

Som sagt, en höstkväll på 1870—80-talet, går vi ut mot Backasand och när vi kommer ungefär mitt för Backasands gård så ligger mitt emot denna en liten stuga och här hör vi att det är liv och rörelse, varför vi öppnar en knarrande dörr och går in. När vi blinkat en stund mot en lampa som dinglar i taket ser vi några gubbar som står vid disken och på stående fot förtär sina supar som kostar 3—4 skilling stycket. Vi har kommit in på "stopakroa". Vi langar fram en riksdaler och vi får vår medhavda stopakruka fylld med brännvin. Vi ber att få ställa krukans där tills vi går tillbaka då vi skall hälsa på i ett par ställen längre bort.

som det inte hade varit så roligt att mista.

Vi fortsätter i höstmörkret och kommer till "Hotell Brunkeberg", som är borta nu men som låg ungefär mitt mellan Sörgårn och Backasands gård. Här var det ofta flera resande än på Gästgivaregården, men det var sådana som inte hade så stora möjligheter att betala för sig. Här låg nämligen en liten stuga, där det bodde en som kallades för "Basten", och gubben och gumman var snälla och lät trötta vandringsmän få husrum över natten. "Bastens" var även så ärade av "konkurrenten" Rehnberg att dennes första vers i den förut omtalade visan började sålunda: "En visa jag nu sjunga vill, som börjar ner hos Basten. Det var ej längre sen än här-omdan, då Basten nös på kvasten".

När postdiligensen kom på morgnarna brukade Eklund blåsa en fanfar på sitt horn och då myllrade det ofta ut flera sömndruckna "resande", vilket en gång föranledde Eklund säga att det är flera resande på "Hotell Brunkeberg" än på Gästgivaregården. Ibland var nog gubbarna på "pilleknürken" då det ofta hände att de för de korvören de tiggat ihop eller förtjänat tillfälligt kvällen före varit och handlat på "stopakroa" och sedan festat om. Bastens var även med på kalaset och det kanske var den enda ersättning de fick för sina "rum för resande".

Vi har nu kommit nedanför backen vid Nordiska, som heter, eller åtminstone förr i tiden kallades för "Smälla-lia". Ja, varför hette den så? Det är mer än jag vet, kanske det var för att den nått namn skulle ha. Backen är ganska brant nu och var väl ännu tvärbrantare förr och det kan väl tänkas att det inträffat något spektakel i forna tider då åken inte var så bekväma som nu utan lätt tippade så körsvennen kunde få sig en smäll.

Forts nästa sida
Apel & I

Forts nästa sida
Apel & II

Så fortsätter vi vår promenad och kommer till närmaste fastighet, som är nuvarande Nöjds affär. Här residerade då handlanden Nisse Norlander och han kunde konsten att ta sina kunder. Speciellt fruntimren var förtjusta och jag kan tala om en gumma från Harhult, ett torpställe i Åbygatan, som var där och handlade en gång, berättar vår ciceron. Henne hade han förvirrat så hon sa: "Ja se Norlander han är då en sjangdobel kär. Jag köpte 5 marker sill och fick sju stora och e' lita. Lita var synd att säga, för den var nästan större än de andra." Här går vi alla fall förbi och kommer så till möbelsnickare Vallander — där K. G. Ekström nu bor. Hos Vallander hade postiljon Eklund jämnt sitt tillhåll och där fick han sig en "apotekare", d. v. s. en s. k. jamare bestående av en slags sprit som Vallander fick ut på apoteket — därav benämningen "apotekare" — och som han hade att polera möbler med. Det var starka saker och de var välkomna då postiljon Eklund suttit och frusit på postdiligensen en rå höstkväll. Han pratade och skojade med gumman Vallander, men en gång blev han nog litet perplex när han kom dit. Förra gången hade det inte varit så roligt, ty Vallander var illa sjuk och — kanske ändå värre — även grisen hade sjuknat några veckor före jul. När Eklund kom nästa gång mötte han gumman och frågade som sig bör hur det stod till, varvid gumman glad svarade: "Ja Gud välsigne grisen i första och Vallander i andra rummet, de har kryat på sej båda två". Man förstår gumman, hon tänkte på sitt julfläsk, skinkan, julkorven och rullsyltan m. m. gott,

När vi gått uppför Sniälla-lia kommer vi till Posten (postkontoret) vid nuvarande Rosenlunds ålderdomshem. På övre våningen bodde d:r Hallenberg och på nedre postmästare Cervin, han som skänkt så mycket till St. Åby kommun. När man kom in i förstugan fick man gå till en lucka i väggen, eller kanske var det på dörren, och knacka på för att uträtta sitt ärende. Postiljonerna fick naturligtvis gå in i intilliggande rum där posten förvarades. Posten kom från Jönköping och Gränna ena dagen och så låg postiljonen kvar i Backasand till nästa morgon då han åkte till Mjölby kl. 6,45 och var framme omkring 10,30. Kl. 5 nästa morgon gick diligensen tillbaka till Backasand och var där ungefär vid 9-tiden. Restraden var väl tilltagen och efter tidtabellen behövde man ej vara framme förrän kl. 9,45. Den resan har jag gjort många gånger då jag var skjutspojke, och även till Gränna—Jönköping, dit vi fortsatte sedan vi bytt hästar och fått oss litet till livs. Vid omkring en kvart över tio fortsatte vi sedan till Gränna och kom dit vid middagstiden och till Jönköping fram på eftermiddagen. Nu lägger man ett brev på posten och inte många timmar senare är det framme i Stockholm. Jag kan även tala om att postmästare Cervin hade en vurm och det var fiolspel och på detta instrument kunde han också få fram åtskilliga vackra toner och melodier.

Fortsätter vi nu från Posten så finns det ingen fastighet förrän vi kommer till Gästgivaregården, där Carl Magnusson bor nu. Men jag tycker att vi går in efter vår stopakruka och går hem och tar oss en kaffekask, så börjar vi på Gästgivaregården nästa gång, slutar kyrkovaktmästare Blom.

KYRKOVAKTMÄSTARE BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER V.

Gamle hedersmannen kyrkovaktmästare Bloms berättelse från gamla tider har väckt stort intresse och ofta händer det att äldre personer - och även yngre som är intresserade av sin hembygd - kommer och säger att det var så och så, Blom tillrättalägger oftast detta, men vid ett par tillfällen har han själv efteråt rättat till ett par småsaker. Kanske har sign. vid överförandet av det sagda på de massor av anteckningssidor som gått åt noterat fel. På ett ställe kallade vi en av Bloms skolkamrater Karl Järn (sign. hade antecknat K Järn) men det skulle vara Klas Järn) och när vi skrivit att Fipsatilda eller skole-Tilda, som hon även kallades, stickade täcken var det flera som oponerade sig och sade att hon var väverska. Blom uppgav först att hon stickade täcken, men kom snart underfund med att detta var fel. Några personer talade om att när Skole-Tilda gick omkring i gårdarna och vävde började hon sitt dagsverke vid 4-tiden på morgonen och slutade när det blev mörkt. På sommaren blev det ganska långa dagsverken, men så betingade hon sig också en dagspenning av inte mindre än tio öre! Men hon hade kost och logi också, och sin "dagsverkskaka" och annan förning hade hon i sitt knyte då hon vände åter till sin lilla stuga i Visjö.

Gumman var slagfärdig och då en flicka sade att det förklädes-tyg som hon bjöd ut inte var vackert så blev svaret: Den som ful är, ska fult ha. En gumma som stickade täcken var "Rosa-mora" som bodde i en liten stuga vid Sandkulla i Öninge. Hon tillverkade även strumpor på beställning och när hon var i "Össjö" och handlade så stickade hon en strumpa på både bort och hemvägen.

Nej avbryter Blom, det var inte jag som skulle berätta, och var det inte vid Gästgivaregården vi skulle börja?

Då kommer jag ihåg en historia om handlanden Norlanders svärfar Jonas Jonsaa i Sörgårn (nedanför Nordiska) Han gick alltid varje tisdag och sålde ägg i Össjö, och lika säkert var att han på hemvägen gick in på Gästgivaregården och tog sig en sup, men aldrig mera, men de försakade han inte. En gång när han kom hem ville gumman veta om han "varit inne nånstans", hon tänkte väl närmast på svärsonen Norlander, och till sist kröp det fram att gubben varit inne på Gästgivaregården. Då sa gumman: - Jag skulle vilja se den dagen då du kan gå förbi Gästgivaregården utan att gå in. Det ska jag visa dej sa gubben förbittrat, och nästa gång skall jag gå förbi där utan att gå in. "Nästa gång" kom och när gubben kom hem ville gumman veta om han gick förbi Gästgivaregården. Då svarade gubben med en viss stolthet: - Jo tänk dej det, det var allt vad jag gjorde det och stannade inte förr än jag kom till Smälla-lia. Men då sa jag till mej själv, att detta gjorde du bra Jonas Jonsa, som kunde hålla ord, och nu har jag förtjänat två supar. Och dem gick jag också tillbaka och tog sa gubben till gummans häpnad. Den förste gästgivare jag minns var Lars Renberg fortsätter Blom, och efter honom kom sonen Johan och därefter August Renberg. På slutet av 1870-talet flyttades sjutsarna fram till Ödeshög, varvid man endast höll mat och logi på Gästgivaregården, men resandena trivdes bättre i Össjö, och det blev ganska folktomt på Gästgivaregården.

2/

Klockare Örtengren ordnade ibland med baler på Gästgivaregården och svarade själv för dansmusiken då han skicklig på fiolen. Men han slutade med dessa danskvällar då det ej blev någon extra-förtjänst som han bespetsat sig på. Han fick nämligen sitta mol ensam till sist. Under väntetiden sista gången tog han sig en stark toddy. Innan han gick hem höjde han sitt glas mot taket och sade: "O du magra Backasand, där ingen bal mer hållas kan". I Renbergs visa säger denne helt vanvördigt om sina föräldrar: "Kära mor på Backasand hon är så fet och fager, och lille Renberg däremot han är så blek och mager." Gästgivare Renberg var en liten och snål gubbe, medan gumman var stor och bastant kvinna. Från Gästgivaregården kommer vi till den fastighet där målare Gustav Kullerstrand bodde, han hade en målaregesäll, det minns jag, som vi tyckte var en så fin karl, då han klädde sig förnämre än vanligt på den tiden. När vi gick ut för att dansa, pojkar och flickor i god sämja, brukade den som skötte klaveret gå i teten och "dra en trudelutt" och då hade vi en refräng som var så bra att gå efter: " För Emeli och Gustav Sme kille ville vippom bom Och Mina och Karl målare, kille ville vippom bom. Kanske var det lite svartsjuk ilska i den strofen från de andra pojkarnas sida då de båda hantverkarna hade "tur" hos flickorna. Kullerstrand och dennes båda grannar handelsman Lund och smeden Grönqvist tog sitt vatten ända nere i grusgropen där det var en vattenkälla. När det var kallt om vintern och man spillde ut vatten så frös detta och det blev en verkligt ståtlig kana i backen som var nästan omöjlig att gå på. Jag minns när smedgesällerna då de hämtade vatten till gumman Grönqvist åkte kana så det slog gnistor under träskorna. Aldeles intill bodde en självlärd vetrinär Andersson som även kastrerade hästar. Vid Bergs hage utanför Bergsbo kastrerade han vid ett tillfälle 22 fölungar. Andersson flyttade på senare tider till Östad i Väderstad och tog gästgivaresjutsen där. Han hade en son Rickard samt 4 skjutspojkar, vilka fick sitt öknamn av postiljon Eklund: Kritolle, Bottenlöser, Gurmus och Basten. Andersson byggde sig senare en fastighet i Väderstad som han kallade Wallåkra.

I Backasand bodde också handlanden Salmon Lund, som var västgöte till börden och stod på Össjö torg och sålde tyger. Det var han som sa till ridande polisen när det nya metersystemet skulle införas, och Lund inte ville lägga bort sin aln, som han blivit van vid: "Den här alna har jag haft i "tjue" (tjugu) år, och än är det ingen som har klagat på måttet" men här har i alna"

Nästa gård var Grönkvistens smedja - där Backasands smidesverkstad nu ligger - och om C.J. Grönqvist står det i Renbergs visa:

Smen på Backasand han har så fula unga, när man går förbi så räcker di ut tonga" Unga det var smedgesällerna, en fem sex stycken som väl gjorde sina grimaser åt passerande, och nu fick sig en gliring av Renberg för att de inte uppförde sig karlaktigt.

Jag glömmer aldrig när vi fick order i skolan av skollärare Petersson att dra bort likvagnen till Grönqvist för reparation. Somliga tog i stängen, och andra sköt på, och de övriga åkte och det gick ju bra. När reparationen var gjord fick vi hämta vagnen också, men det höll på att gå galet.

3/

När vi kom vid kyrkbacken hade de flesta satt sig på och åkte och i backen skente vagnen för dem som drog, och det var inte långt ifrån att vi fått gå tillbaka för ny reparation av likvagnen. Men gatorna var inte asfalterade då utan så småningom fick vi stopp på åket.

Från Grönqvists smedja fanns det ingen fastighet förr än vid Klockaregården, och där börjar vi härnäst, slutar Blom.

---oOo---

/Haken.

Emil Johanssons, som firar 50-årsjubileum anno 1945, bebor en fastighet som ursprungligen byggdes i början av 1870-talet av J.P. Sjöberg. På den tiden grävdes inte grund utan man satte punktstenar, en i varje hörn och en på mitten, och mellan dessa kilades sedan flis. Sjöberg drev försäljning av specier och även en del järnvaror, och den lilla butiken hade ingång direkt från gatan. Att fastigheten inte var stor förstår man av att andra våningen endast bestod av en liten kammare på gaveln mot storgatan och ett litet kök i andra ändan. Magasinsupplag hade Sjöberg i Riddaregårdens ladugård.

Utanför fastigheten låg ett stånd av bräder (som syns på bilden) Ståndet var avdelat i två avdelningar; färgare Delfin från Åby hade den ena och Mjöl-Johan den andra. Något år efter det Delfin avlidit gifte hans änka om sig med Emil Björkman, som var färgare och som även stod i nämnda stånd och sålde. Björkman blev sedermera kassör och känd kommunalpamp i Ödeshög. Mjöl-Johan, som fick sitt namn för att han sålde mjöl, var fader till ingenjör S.P. Andersson, Backasand, som har stor del i samhällets utveckling. Om det var aldrig så kallt, så satt Mjöl-Johan i siyy stånd, väl påpälsad. Han hade en s.k. balansvåg som hängde på en stång i taket med en vågskål i vilken han ställde mjöl-påsen och en i vilken han satte vikterna. Några papperspåsar höll affärsmannen inte almänheten med på den tiden, utan man fick ha med sig påsar eller annat att ta mjölet i. Mjöl-Johan bodde först i Gatugården (vid Öningen) och flyttade sedan till Paradiset.

Han hade två döttrar, Maria och Tilda, vilka övertog mjöläffären efter sin far. De bodde i en liten kammare på Klubben. Paradiset såldes på auktion och inköptes då av Petter på Svängen, och längre fram i vår tid av Hazard. På andra sidan hade färgare Sigbam från Öninge en butik - det var först senare han flyttade till den nya banklokalen - och i andra avdelningen stod Viktor Bengtson i Riddaregården och köpte upp smör. Dessa bodar revs senare ned av järnhandlanden Emil Johansson. Jag kommer ihåg att vid en av bodknutarna stod Karl Johansson i Gatugården och köpte upp ägg, som han sedan med hästsjuts forslade till Mjölby och därefter med tåg till Stockholm där han sålde äggen. Jag var själv med 1883 och körde en enbet till Mjölby dagarna före Påsk. Där Centralen nu ligger låg Riddaregårdens ladugård med ingång genom ett portsjul, ungefär där Östgöta-Byggdens tidning har sin redaktion. Från portskjulet kom man in på ladugårdsplanen och rakt mot logen. Till vänster låg oxhuset och till höger fähuset. Även denna ladugård var uppförd i s.k. rundladugårdsmodell. Mellan logen och portskjulet låg en gödselstack till varje kreaturshus, men till "fäiset" hörde ännu en gödselstack mot Storgatan. Man var rädd om gödseln och skrapade upp vartenda gryn, och skrapade även med jorden under. Så småningom blev det, när gödslen kördes ut på åkrarna, stora gropar på gödselstackarnas plats och vid regnväder fylldes dessa av illaluktande simmig gödselvälling. Det fanns ingen hälsovårdsnämnd i Ödeshög på den tiden. När säden kördes in på höstarna och man lassat av kärren fanns det ingen vändplan, utan det var att backa ut åket.

2/

Jag tjänade i Riddaregården då, och jag körde hästen. Denne var så van att när han hörde att jag började trampa på bår fjölen (ett bräde i botten) så började han själv backa. En gång hann jag inte få tag i tömmarna utan vagnen backade ut och "knöt" sig så både jag och kärran åkte ner i ett av gödselhålen, och där var vi fast. Utanför höll sonen, sedermera Herman i Skramlan, och han körde öxarna, som för tillfället fått "krokhumlan" efter sig. Han ropade att jag skulle skynda mig ut för att han kunde inte hålla oxarna, som blev vilda av krokhumlans surr, man jag hade laga förfall. Innan jag visste ordet av kom oxarna med sin kärra så att det bara svor i portskjulet, och sedan blev det en liten stund inne på ladugårdsplanen. Mot gatan vid Holstenssons och Kullerstrands låg då s.k. svängglador och där fick man hålla utanför, varvid väggarna som bestod av stock-speglar, togs ut så att säden lassades direkt in i ladan. Det bästa av virket indessa lador användes vid uppförandet av förutnämnda banklokal. Längre ned låg ett stall med fyra spiltor, och bakom drevhuset med ett särskilt gödselkast. Sedan fanns inga fastigheter förrän nere vid Smedjan.

Gransta byggdes senare av Fredrik Granlund, som bodde på andra våningen och hade pappershandel och en liten verkstad där nere.

Han tillverkade stämplor och sigill mm. Urmakare Grens nuvarande fastighet byggdes av Granlunds bror, som hette Ernst och hade skomakeri. En kammare hyrdes senare av "Stena-janne"

Mot storgatan uppfördes Hotellet på 1880-talet av Gustavsson i Blixhullt som först hade hotellrörelse. I en ända fanns en affärslokal som förs hyrdes av en handlare Berg - inte manufakturhandlare M.E. Berg - och senare av Jansson-Carlsson. Så uppfördes nuvarande fru Scheutz fastighet och senare nuvarande Blondells av plåtslagare F.O. Rydell. Här har också gjorts en del ändringar sedan dess.

Innan de sistnämnda fastigheterna kom till, gick jag många gånger och ärjade på åkern mellan ladugården och smedjan. Första gången vi hade ångtröskverk var 1884 och då stod tröskverket utanför Hedins nuvarande affär, och ångmaskinen nere vid Bergsbo.

Det var en stor dag detta, sensationell, kan man säga!

Tidigare var det storslaget att tröska med oxverket som efterföljt slagan. Maskinist var Glättig från Svanshals, och smörjaren tror jag var Heda-bo och hette Tyr.

Ja, detta var allt jag hade att säga om "tresnibben", säger Blom och slutar sin berättelse för denna gång.

Fortsättning följer, om inte förr så efter nyårsskiftet!

/Haken

OK

KYRKOVAKTMÄSTARE BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER VIII.

Denna gång kan vi börja vid Gatugården och gå mot Bremers fastighet, börjar Blom när vi går på vår åttonde promenad. I min barndom fanns varken Gideon Karlssons eller Kopparslagare Ohlssons fastigheter. Gumman Petersson, eller Handelsman Johanna, bryggde på sin tid "bajerskt" öl i Bremers gamla fastighet, som byggts långt före min tid. Bryggare var en Dansk som hette Hejde och som bodde i en kammare på gården, i en kammare på ena gavelvinden. I den lilla flygelbyggnaden som ägdes av bagaremästare Carl Petersson, bodde en dvärgkvinna som kallades för Lill-Kersti, eller Lilla Kristin.

I stora fastigheten bodde snickare Herman Westerberg. Han gjorde skolans första bänkar. Nuvarande brandstationen var ledig för tillfället och där stod han och snickrade varefter min far målade bänkar. Detta var väl någon gång på 1870-talet.

Westerberg var måg hos Samuel i Krokek, en liten beskedlig karl som dock råkade ut för ett ruskigt slut. En Hedabo som var i Gränna och handlade den 27 april 1864, blev troligen sinnesrubbad och slog på hemvägen ihjäl gubben Samuel med en hammare som han köpt av J.P. Sjöberg, som då var bokhållare i en järnaffär i Gränna. När han betalt hammaren sa han: "Den förste jag träffar slår jag ihjäl med den här", vilket han uppskattade som ett skämt. Vid Stava åkte han ifatt Samuel, som kom gående på vägen. Efter dådet åkte dråparen till länsman Moselius och angav sig själv.

Från Carl Peterssons fastighet var det åker ända upp till Haga, där det låg en liten stuga som beboddes av Anders Andersson, och sedan kommer vi till nuvarande Ture Granlunds fastighet, och där bodde en förr som kallades "Skaften". Så kom vi till en annan fastighet och sedan till Bergklinten, som är mitt, säger Blom, och som är till salu. Den stugan har tidigare stått vid aresten, men undanflyttades av Lysings Härad, som skulle bygga ett stall där, vilket som sagt senare blev arestlokal. En sak glömde jag nämna förut när vi "besökte" aresten. På planen utanför denna stod en spöpåle. Jag har sett den, men aldrig när någon spöats, vilket far och mor däremot berättade att de sett många gånger. (Bloms far var född 1826, och prygelstraffet i Sverige upphävdes som förvandlingsstraff 1841 och helt och hållet först 1855.

Men vi går tillbaka upp i gatan och ser då nedanför "Smeddammen" en liten stuga i vilken bodde en smed, Liljekvist. Han hade smedjan i farstun, varför man alltid fick gå igenom smedjan när man skulle in i bostaden. Jag besökte dem ofta, för en son, Teodor, var styv på att spela dragspel och en glad och trevlig fyr. Stackars husmor som skulle hålla golven rena i den stugan, vilket var praktiskt taget omöjligt.

Liljekvist var en dängare i att smida knivar, och isynnerhet skomakareknivar var han expert på. "Jag smir lika bra vid "kart" Björkkart som han samlade i skogen) som andra smir med Kal' (kol) sa han. Jag vet inte var han var ifrån för landskap, men han bröt lite ovanligt.

Så kommer vi till gamle Lettströms, som av gamle Lettström flyttats från Södergårdsgärdet, och mitt för där bodde en skraddare Lindberg, vilken sistnämnde tagit sig namnet. Lindbergs är nerrivet nu, men den andra stugan är det så kallade Rydenastället, och där bodde en skraddare som hette Gustav Larsson.

Ja, vi fortsätter upp mot Somnarnöjet eller Hembyggdsgården, vad det heter, och kommer då till den fastigheten som ligger aldeles i hörnet, intill nuvarande Lindbergs. Den fastigheten uppfördes av en gumma som kallades Smör-Kari, och hon fick detta smeknamn för att hon handlade med smör. Fastigheten mitt emot där Alma Hektor bor ägdes även av Kari.

2/

Vid Visjövägen ett stycke uppför Erlandssons låg en liten stuga som beboddes av en gunna som hette Fia. Någon byggnad fanns det sedan inte förrän mitt för Linds" eller nuvarande Lindeshög. Mittför där på andra sidan vägen bodde ett original känt i vida kretsar för sina oberäkneliga nycker och påfund, och som kallades "Erker i Paradis" 1878, eller det kanske var 79, då Jon i Brodderyd skulle jordfästas och liket kördes ned stod Erker barhuvad i kölden - det var kallt, för det var söndag före Jul - och spelade fiol så att hästarna stegrade sig. En gång när Erker var efter vatten i källan och skulle gå tillbaka - det kanske inte gick så fort, för gubben var gammal och hade inte så lätt för att gå - och vände sig om stod hans stuga i ljusan låga. Han hade öppen spis och sängen stod bara en aln från spisel. Någon gnista hade väl tänd sänghalmen. Folk kom springande och då stod gubben ett stycke därifrån och skrek: "Rädda fiolen och bränvinsbuteljen" och någon djärv person sprang in i stugan och fick ut bådadera. Gubben tog sig ett par ordentliga klunkar, och sedan spelade han på fiolen så det sjöng om det under det hans stuga brann ned till grunden. Att försöka stoppa elden var omöjligt. Det kom folk med sockensprutan, men det fanns inget vatten. Erker hade tidigare varit rödfärgare och taktjärare, men försörjde sig senare med att spanta stickor, för vilket han tog 10 öre för en "spinnestickekärve" gjorde mauserkäppar, slagdråpa mm. Sedan stugan brunnit och han blev husvill kom han till ålderdomshemmet.

En våldsamt influensaepidemi gick över socknen på 1890-talet och på 14 dagar dog 7 gamla på ålderdomshemmet. Det var bara 3 som klarade sig och det var "Risa-Johan" som var ute på "affärsuppdrag" i Adelöv och Lord, som var i Medevi och hämtade kvastar, som han sålde på Ödeshögs torg och även gick omkring och sålde, samt Erker som var ensam hemma till slut, men klarade sig.

Det finns massor med strofer om Erker i Paradis. När han skulle vigas var han rätt så gammal. Prästen läste vigselformuläret och frågade: "Vill du taga etc. till äkta maka" Varpå Erker svarade: Vill pastorn ha'na, jag vill inte ha, na. Det blev uppståndelse förståss, men det var ingen storvigsel, utan det var bara kontrahenterna och ett par till med, bl.a. min morfar, som gav Erker en ordentlig avbasning, varpå akten upprepades, men då svarade Erker: Ja ja'ska la ta'na då" och så blev det vigsel. En strof som han diktat och satt melodi på och som man hör gamla citera var denna: "Erker i paradiset, slaktar sin feta gris. Fläsket det sålde han, rumpan behållde han,"

Erker hade mig veterligt aldrig någon gris och strofen var nog tillkommen vid något tillfälle då det var knallt med maten i stugan, vilket nog inte var så sällsynt.

Nästa stuga gatan upp är bebodd av orgeltrampare Hektor, men jag tror vi vänder nu och går tillbaka en annan gång och fortsätter upp mot Visjö, slutar Blom.

/Haken 04

KYRKOVAKTMÄSTARE BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER IX.

Ska vi fortsätta och se oss omkring i Össjö på 1800-talet säger byggdeberättaren Carl Blom, och ta oss en "promenad" ur minnet. Hur var det, skulle vi inte börja hos orgeltramparen Adel Hektor, nuvarande Vernersborg? Vi var kamrater i kyrkotjänsten en tid och varje nyårsdag efter ottan och högmässan var vi hembjudna till kantor Augustinssons.

Förutom kyrkotjänarna var alltid veterinär A.E. Axell med, och han tyckte det var roligt att höra Hektors ordspråk. En gång när vi kom dit, mötte vi kantorns stora, feta katt och då sa Hektor: En fet kat, en nyter (glad) hustru och en vitmenad spis pryder ett hem. Detta tyckte Axell var så bra sagt att Hektor fick säga om det igen. Hektor var även postbärare ibland.

Nästa stuga är den som bebos av f. skomakaren Herman Wigh, men på den tiden bodde här en annan skomakare, Alfred Hammarberg, med sin hustru Lotta. De hade inga barn men en ko, berättar Blom vidare. Den tidigare omnämnda Lörja gick in till Hammarbergs på hemvägen en gång och bjöd på en sup. Nästa gång gick hon in igen, kanske med tanke på att åter bli bjuden, men då hon inte blev detta ville hon ha något skäl till sitt besök och sjöng: "Inget bränvin har jag denna gången, kistenyckeln han är borta än. När jag får den igen, ska du få brännevin, och vila sött uppå armen min".

Längre upp bodde en knekt för Klockaregården som hette Borg och han var dragspelskunnig. På nämndeman Samuel Samuelssons i Klockaregården skördekalas spelade de båda gubbarna och inledde alltid med en polska, varvid nämndeman Samuelsson traditionsenligt bjöd upp en torpargumma Mor Stina, och därefter fortsatte kalaset. Hammarberg skröt med sitt goda arbete och framhöll att han "kantade stövelskaften med rött saffianskinn".

Mitt för Bergs bodde "Skytta-gumman". Denna stugan tillhörde Öninge Gatugård, men finns inte kvar nu. Ett annat ställe beboddes av "Lörja-Svente". När denne och hans blivande hustru varit och tagit ut lysning - det var på vintern och ordentligt kallt - och var på hemväg gick de in hos "Skol-Petter" för att värma sig. När de i den hårda blåsten öppnade dörren blev det sådant drag att det slog eld i sotet i skorstenen. "Kom inte in, det är soteld", ropade de innevarande, varpå Svente svarade: "Ja frågar inte efter sotillen (sotelden) bara jag får värma min tilltänkta hustru, Johanna Andersdotter". Därintill bodde jägaren, snickaren, slaktaren, fiskaren mm Johannes Månse.

Även den stugan har skattat åt förgängelsen.

Så kommer vi till Samuelsberg som då ägdes av Anders Bonapart. De var en baddare att äta, och en gång då han ätit så mycket pannkaka att gumman frågade om det inte var no, sa Bonaparten: Flöta (flotta) dem bra, käring så äter ja sju te".

Efter Bonaparten bodde Kalle Westman, och sedan Johanna Wig och därefter Samuel Samuelsson och hans svåger, som friköpte jorden. Snickare Schön ägde Sköntorpet, eller Skönatorpet, som det kallades i dagligt tal. Jan Schön var alltid glad och när han på grund av sjukdom en gång inte kunde vara med på ett husförhör skickade pastor Snellman följande hälsning till honom: Jag har saknat hans ja här i dag.

Bakom inne i en hage på Södergårdens ägor ligger Bagar-Lenas man begravnen. Denne hade skjutit sig i en berggrotta i Klockaregårdens skog, som nu kallas Bagareberget. På hans grav i skogen - s.k. självspillingar fick inte begravas i i vigd jord - planterade Handelsman Johanna en björk. Denna mättes under förra världskriget ut och höggs ned, men på stubben har sedan växt upp en ny björk, fortsätter Blom. Kyrkovaktmästare Hektor, fader till förutnämnde Adel, bodde i nästa stuga. En gång när han, liksom "Paradisarn", var vid källan efter vatten slog det eld i stugan, som brann ner. När stugan var övertänd, passerade gamle gratialisten C. Eigh, (fader till signaturens morfar) som tog med sig den förtvivlade gubben hem. Folk som upptäckt elden, kom springande och då ingen Hektor syntes till trodde de att han var innebränd, och sökte i bränderna. Så småningom kom Wig och Hektor tillbaka för att "se till elden" och då förstod de kvarvarande att de gjort sig onödigt besvär med att leta efter gubben, som nu hunnit lungna sig. Längre söderut bodde Tilda Samuelsson (Fipsa-Tilda) och sedan kommer vi till Kalle Ängel, inget ök - eller släktnamn, utan hans rätta efternamn. Hans gumma var 94 år när hon dog. Kransastället - där Wiktor Blomqvist bor - ägdes då av skraddaren Albin Wigh och aldeles intill en annan stuga, som är borta nu, bodde en Sven Mårtensson, en gemytlig person.

Fortsätter vi uppåt, kommer vi till Sjögetorpsgårdarna, varav kan nämna nämnas den som nu ägs av Walfrid Karlsson. Då ägdes den av en lantbrukare Petersson, som vägde 150 kg. eller 18 pund, och som tog upp hela sätet på trillan då han åkte till "byn" och hade en pojke med för att öppna grindarna. Han hade gården utaren-derad och jag hade ofta ärende dit, varvid jag flera gånger blev fägnad med bröd och salt strömming. Så är det Johan Peterssons-gården, som övertogs av sonen Kalle och nu brukas av sonsonen Simon Johansson. Gården intill ägs av Anders Wild, som hade söner- na Johan Vild och Oskar Andersson. Den sistnämnde övertog går- den senare och nu brukas den av sonen Karl Andersson.

Vi lånar en eka i Sjögetorp och rör över till andra sidan. Däråt, säger Blom, ligger "Halte Massa ö" och ett stycke därifrån ligger Samuelberget, där Fipsa-Tildas svärfar Gustav Samuelsson, under fiske föll ur ekan och drunknade. Vi går iland vid Isak Anderssons Visjögård, som nu ägs av Otto Samuelsson. På 1850- talet låg gårdarna mera sammangyttrade, men på 80-talet fltta- des Natanaelgården. Den låg då strax intill Petter Månsas gård, som nu köpts av A.S. Axelsson i Visjö, hölls ofta "lekstuga", varvid ungdomen samlade ihop bröd och andra ingredienser till kaffekalas och ibland billigt vin mm. och sedan dansades och lekte. Vid ett tillfälle som jag hörde talas om, hade de inbjudit en som vi kallade "LÖ-Tutten" och var litet velig. Han spelade fiol och sjöng på sitt vis och ungdommarna låtsades som om de tyckte det var vackert. Nu lurade de honom att sitta baklänges på en blind vit märr, som sedan leddes upp för ett brant berg, varvid "LÖ-Tutten" kasade av märrbaken och slog i berget och slog sön- der både sig och fiolen. Han sjöng alltid samma strof, och den ljud sålunda: "Torra enebuskar torra enebär bränner de i Bränneryd" De gårdarna har ett betydligt anorlunda utsende i dessa dagar än vid den tid min berättelse gäller, säger vår sagesman, och samma är med Sestorpagårdarna dit vi kommer härnäst. Men jag tror vi gömmer detta till en annan gång, då vi även kan göra en titt på Sestorps Kyrka"

Att dömma av förfrågningar från läsekretsen synes inte intresset för Bloms berättelser ha slappnat av ännu, varför vi vågar oss på ytterligare ett par "promenader". Vi går ut från "Hazards", där vi slutade en annan gång. Ett stycke från denna stuga låg en stuga, som nu är riven, och som inhyste en gubbe, som hette Land. Bortom bodde Karl Johansson och där bor nu hans dotter, Klara Karlsson, 86 år gammal. På andra sidan bodde vagnmakare Anders Petter, med sin hustru Mor Mari, som var stark som den värste karl, men snäll och gladlynt till humöret. Alla ville ha henne till hjälp då hon var en baddare till kvinna att kunna arbeta.

Utanför Askedalen stod en stor ask, därav namnet, och där bodde ringkarlen Johan Petter Glader, torpare under Skattegården, och hans gumma Krestin, morföräldrar till Axel Jonsson i Smörmossen.

Det var ett gladlynt par och jag minns på ett skördekalas då de båda dansade och sjöng: "Du tycker du är vacker, men det tycker inte jag. Ängen är grön, flickan är skön. Kom valsa med mej, ty jag tycker om dej. Därifrån kommer vi till "Buller-Sventes" eller nuvarande Aromssons. Jag har vid ett annat tillfälle talat om Bullerbetget i Klockaregårdsängen och jag vill minnas att det för länge sedan låg en stuga där som ägdes av en annan "Buller".

Från "Buller-Sventes" kommer vi till Malmtorpet. På vänster sida av vägen låg då endast Täppa-betet där fanjunkare Hadderz betade sina hästar. Malm var knekt under Södergården, Jeanneberg och Öninge Västergård eller roteknekt på Ombergs kompani.

Uppanför Buller-Sventes hade ungdommen sin påskeld på berget, och när denna var slut gick man till Malm, som spelade fiol och dansade. Musiken har sedan gått i arv. Ungdomen i "byn" hade sin eld i Klockaregårdsängen, bakom nuvarande Lugnet, och efteråt gick man till Bier-Halle och dansade. Det var inte stora pretentioner på utrymme och bekvämligheter på den tiden.

Fortsätter vi gatan upp, finner vi ingen byggnad förr än vid Smörmossen, och där var det två hus. I det ena bodde Ringkarlen i Smörmossen. Det var han som lärde mig trampa ringklockan, säger Blom. Dragningen med rep kom till först 1907, det år då klockorna göts om. När Johannes dött flyttade dottern stugan till V. Tolstad. I den andra stugan bodde sonen Alfred, skomakare och Bi-kung, och detta har gått i arv, till sonen Axel som har samma yrke och hobby.

Så dröjer det till Hjalmar Strids innan vi ser någon fastighet, och då bodde där "Snustorparn", som sålde snus, och efter honom kom målare Vetterstrand. I Nästa stuga, Svängen, bodde stenarbetaren Johan, fader till knekten Åberg. Senare köpte orgeltrampare Oskar Karlsson stugan. På andra sidan vägen ligger nu Edward Jonssons och där han har sin verkstad bodde föräldrarna i en liten stuga.

Ett stycke därifrån låg Sander-stället som innehades av knekten för Mark och Svämb, Palm. Efter honom bodde "Metringen" och längre upp Göta-Sara, vars son var borstmakare. Göta-Sara gjorde sig bemärkt genom att hitta guldringar i marken vid Erikstorp i Gullberget.

Farman Fransson och sonen Fritz var de första som gjorde fornynd på denna plats, såsom armringar av rent guld m.m. och en lång tid var det ett förfärligt grävande och letande där. Ovannämnda gumma var en "skarpan anfäkt" att munhuggas med och hon gick aldrig svarslös ur en ordstrid och många berättelser finns om henne, kanske olämpliga för tryck.

Där Harald Ahlgren bor, bodde på den tiden Frans Danjel, som senare reste till Stockholm. När han skulle åka till "Stockholmsbåten" som passerade Hästholmen, skjutsades han med oxar, som blev skrämde och sprang i sjön vid Hästholmen. Han bodde på ägorna hos Farmansson, som jag har ett roligt minne av. Farmansson hade får och en gång band han fast en stormhatt på baggen, som han sedan släppte ut till fåren. Baggen sökte av naturliga orsaker upp sina får, men då dessa ej kände igen sin herre och man, skenade de i skrämsel över gårderna. Baggen, som inte visste om sitt utseende, följde efter och en vansinnig jakt uppstod, som kunde slutat illa om vi inte fått tag i baggen till slut. Men vad det skratades de timmar jakten pågick!

Där Oskar Uhr är bosatt nu, fanns då en "Strida-Mari" och mitt för bodde Petrus och lilla Johanna Andersson. När lilla Johanna tjånade piga i Västergården gick hon ofta i sömnen och en gång har det berättats mej, säger Blom, kom hon ut på natten då en hästskjuts passerade. I sömnen fattade hon tag bak i vagnen då kusken vände sig om och fick se henne och trodde det var ett svöke som höll i vagnen nästan sprängkörde han hästen. Trädgårdstorpet, som nu ägs av Kalle Kling, ägdes då av en gumma, som hade två pojkar som reste till Amerika på 70-talet. I Halla-stället som nu är rivet, bodde Petrus Andersson, fader till Petrus på Svängen, och sedan kommer vi till Axel Strids, som ägdes av Johanna Mård.

Alfred Malms stuga ägdes av Andreas Jakobsson - "Topel" som köpte upp aska, som han levererade till Mellby vid Gränna, där det tillverkades tvättmedel. Dagarna före Jul 1883 när han var till Mellby med en askleverans och kom i Gilabacken lossnade ena gaffeln på kärran och vagnen välte i diket, varvid "Topel" kom under och klämdes ihjäl. En dräng från Uppgränna hittade honom, och en August Tell kom på natten till Ödeshög med häst och vagn, varvid jag fick det sorgeliga uppdraget att tala om nyheten för gumman, som svimmade. Platsen för olyckan inhägnades och en lång stör sattes upp som vård.

Mitt för "Topels" stuga låg ett knekttorp som innehades av Rask, som var knekt för Riddaregården, Skattegården och Hålan. Den stugan brann ned till grunden. En annan stuga som beboddes av Sörgårdstorp-paren Johan, är också borta. Där Sten Johansson nu bor i "Glänta" ägdes då av ett par, Johannes och Karin, eller som gumman kallades, "Glänta-Mari"

Jag tror vi stannar här nu, säger Blom, men innan vi slutar denna gång vill jag berätta en händelse som inträffade onsdagen den 6 juni 1882. Jag och en torpare vid Sörgårn, Karl Johannes, var och hägnade vid Prästgårdsskogen, då det blev ett väldigt susande i skogen och en våldsam blåst satte i. Den kom så hårt och hastigt att svedjeldens plötsligt försvan in i skogen, och då ett kraftigt regn kom strax efter, blev det som väl var ingen skogsbrand.

Vi slapp undan med bara förskräckelsen, men värre hade det varit på annat håll. Det var en cyklon i vars ytterkant vi tycks ha befunnit oss, som drog över bygden. Det var tur att jag ingen postkväll hade då, för på vägen mellan Rök och Mjölby hade 13 stora pilar blåst ner över vägen. Cyklonen hade gått fram över Pikatorp, Heda Stora Kullen o.s.v. Vid Öningen Bjugård var en dräng, Albin Nord, ute och plöjde, han fick kasta sig ner i ett dike för att klara sig, men mössan försvan i luften och den fick han aldrig se mera. Oxarna som han körde nästan lyftes från marken.

I Pikatorp blev ladugården ramponerad och vid Stora Kullen trycktes ett magasin och en vagnbod ned som ett korthus. Vid Traneryd i Tranåstrakten revs 100-åriga ekar upp med rötterna, alla andra skador som uppstod inte att förglömma. Det var en storm som man aldrig glömmet, slutar kyrkovaktmästare Blom sin berättelse.

/Haken

PS/ På söndag är det ett litet jubileum då det är 48 år sedan komminister Jogan Wernborg höll sin provpredikan i Ödeshögs kyrka. Han var den tredje i ordningen och förut hade komministrarna Holander från Skedevi och Linde från Ringarum provpredikat. Ödeshögsborna hälsades välkomna med psalmen 233 i Wallinska psalmboken "Hör Gud ännu sin nåd dig bjuder" och gradualpsalmen var n:r 182 "Av djupsens nåd, O, Gud till dig jag ropa må och klaga" Evangeliet var samma som nu på söndag om "Konungamannens son och hövitsmannens tjänare" och sedan detta lästs sjöngs predikstolspsalmen 221 "Av hjärtat haver jag dig kär" Under sista strofen besteg komminister Wernborg predikstolen och tog som ingångsord Jesaja 63 1, sista raden: -" och en Mästare till att hjälpa" varpå följde en kraftfull predikan. Kyrkan var fullsatt. Med dåvarande bänkar rymde denna många flera än i våra dagar. Den 18 juli i år är det 68 år sedan jag första gången såg komminister Wernborg då han som 22-årig student bevistade ett bröllop i Röks kyrka, då "Gustav Larssa" i Eveboda gifte bort sin dotter. Kyrkan var fullsatt och 100-tals personer stod utanför. Regementsmusik spelade och det dammade av vägen så man inte såg skjutsarna framför. Petter på Svängen skjutsade Länsman Moselius, och Alfred Magnusson, Backasand, körde lantmätare Flodman från Hästholmen. Vi hade hästarna i den samma år byggda ladugården. På gamla ladugårdsplanen, som ej hunnit iordningställas, var halm utlagd och en gödselbrunn var markerad med en slana för att ingen skulle gå i den.

Petter som var en skojjmakare, lurade mej att peta ner slanan och rätt som det var kom en hästkarl och gick ut med sig och hästen i brunnen, varvid det blev roligt på stallplanen en stund. När vi gick i trädgården förbi några bikupor slog Petter en käpp i en plåt och ropade: "Låt bikuporna vara", varvid trädgårdsmästaren kom utrusande och satte efter några pojkar, som var oskyldiga. Jag kan nämna, säger Blom till slut, att när jag kom hem på morgonen, firade jag min femtonårs-födelsedag.

---oOo---

OK

-- Det är så slaskigt väglag nu, säger kyrkovaktmästare Blom en dag, men vi skall väl ut på en "promenad" igen, för än är det inte slut. Vi skulle ju upp och titta på "Sestorps kyrka", talade vi om en annan gång. Från Visjö, där vi slutade vid ett tillfälle, kommer man till Axelssons och Gustav Petterssons-gårdarna.

På andra sidan låg förr en gård med gamla hus, som rivits för länge sedan. Där var bl.a. handskrädda golv. På Gustav Johanssons i Sestorps ägor hade en del ungdommar på "gamla goda tiden" roat sig med att bygga en kyrka i miniatyr med både torn och läktare, orgelverk och ringklockor. Det var ett vackert arbete och mycket folk, även långväga, kom och besåg denna "kyrka". "Byggmästare" var Gustav Johanssons son Karl. År 1887 var sista gången jag var med och slog "Prästa-maa". Då var jag och några till och beskådade kyrkan.

Nämnda "ma" som nu ligger under vatten, tillhörde på 1700-talet Klockaregården, men skänktes senare till prästgården. Åt Gammelsbyhället låg ett torp, och där bodde en som hette Svahn, och bortom bodde "Spänske Per", som flickorna brukade skojska med och ville gå i armkrok med. De slutade med detta raljers, sedan Per en gång besvarade deras invit med: "Le gamla kö (kreatur) har jag inte lärt på"

Så var det ett ställe som hette Grytemoen och ett som kallades Nordgrenslyckan, samt Lindbergslyckan, Svana-lyckan, Spanska-lyckan o.s.v. Så småningom kommer vi ut till Raska-torpet, men innan dess paseras en gård som ägdes av en som hette Johan - efternamnet minns jag inte - och sedan kommer vi till Fransa-gården, vilken nu äges av Johan Fritz. Det är Fritz som är så säker att berätta knekt och jakthistorier. Vid Rangeln, som nu är borta, bodde i en stuga Johan Sund och i en annan Adam Green. Dit fanns ingen väg utan man fick gå rakt igenom skogen. Det är inte Lindvalls Rangeln, ty där bodde vid denna tid en som hette Isak Andersson och som köpte upp oxelträd till kugghjul. Ja, som sagt så komma vi ut till Raska-torpet, som brann ner för några år sedan.

Ska vi nu ta en annan trad, så kan vi börja den vid Axel Skölds fastighet. Här bodde livgrenadjär Seth, som var knekt för Erikstorp.

Han skötte sitt torp bra, stor och stark som han var. Det var massor av bravader han gjorde under sin militärtjänst. Under en manöver en gång var ett gäng knektar inne och köpte kaffe på en gård, varvid Seth skulle betala. "Vad kostar allt detta sa Seth. Gumman räknade med kaffet, brödet och tilltugget som gått åt, men inte med Seths illmarighet. När denne gick tog han nämligen med sig en stor ost som låg på bordet, varvid gumman kom utrusande och skrek i högan sky: "Han har stulit osten, han stal osten" Det blev uppställning och man väntade att Seth skulle få sig en skrapa.

"Jag frågade vad allt kostade, och det betalade jag", sade Seth. Kaptenen kände sina knektar och vände sig barskt mot gumman.

"Osten är betald säjjer karlen och därmed basta. Framåt marsch"

"Ja-ha Ja-ha, svarar Seth i narschtakt och med osten under armen.

Det fanns många original och många små stugor i backarna. På Åeryds ägor bodde Kalle Velan, litet längre bort Lill-Andreas och i Åeryd bodde urmakare Kalle Petersson. Ett par gårdar på andra sidan ägdes av Nisse i Åeryd och Gustav Måbsa. Här minns jag en historia som blev tingssak av men blev aldrig fullt utredd.

Hos Nisse i Åeryd kastades in en träkubb laddad med krut. Ingen skadades vid explosionen, men jag vill minnas, det var någon gång på 1880-talet. Här uppe bodde även skomakare Hammarberg.

Grimshullt ägdes på denna tid av Johan Petersson, även kallad "Lagman" för han var så kunnig i lagboken.

För talade
om "Spanska-
Marrj"

"Stötta
sa Svahn"
hänma fan.

2/XI

På Grimshullts ägor, eller som man sade då, "i Grimshulta dunge" bodde en skräddare Andreas. I Jusseryd, där G. Wigh bor och som är ombyggt, bodde en som kallades En. Farmans-gården har haft många ägare. Till sist Kalle Johanssons. I Gumbygårdarna minnes jag en som hette Johannes, en gammal skytt som var nära 100 år när han dog. Vid Bultsbol fanns ett Klejsakulle och där bodde för ett 60-tal år sedan en gardist som sedan flyttade till Rogslösa.

I ett anfall av sinnesförvirring gjorde han av med hustru och tre barn och tände eld på stugan. Han släppte dock ut grisen innan han tände på svénhuset. Han gick sedan fram till Ödeshög för att anmäla sig hos Länsman Walimder, men då denne inte var hemma gick han och anmälde sitt brott för polisen i Linköping. Han hade inte varit bosatt i Rogslösa längre än att själaringsningen efter de döda fick äga rum i Ödeshög.

Omkring Bultsbol kommer jag bl.a. ihåg att missionshuset uppfördes 1883. Där var jag med och körde timmer mm. Jag tjänade då i Öninge Bjuggård och jag körde "släpe" med ett par oxar en del stockar som bönderna skänkt från olika håll till missionshuset. Timret skrädde för hand.

Uppe i Gumbyсанд bodde en stolmakare, som senare flyttade till Harsta. Ett annat orginal som kallades "Gunten", bodde uppåt Ses-^{vardet} pelle" torp eller Visjö i en liten stuga, där såväl han som modern och deras höns satt inne i stugan under vinterdagarna.

"Gunten" lappade skor och sysselsatte sig med litet av varje men kunde inte göra nya skor. Mamsell Ulla hade fått falska upplysningar att han kunde göra skor och gick till honom med ett fint tyg till tygkängor och när dessa var färdiga var de raka som ett par vantar. "Jag vill inte ha dem sa Mamsell Ulla" men jag vill ha tyget åter". "Som hon har't så har hon 'ett" svarade Gunten.

Ja i dag har det varit lite ojämt med berättelsen, som kanske blivit ryckig i sitt sammanhang och delvis ofullständig. Men saken är ju den att jag inte var så ofta uppåt de sistnämnda trakterna och inte kunde följa med växlingarna så bra som i samhället och dess omedelbara närhet, säger Blom.

Innan vi slutar i dag vill jag berätta om Farman Farmanssons recept mot svartsjuka fruntimmer, och som i utskrivet skick lydde sålunda: "Stackars den som har ett sånt begär, den skall man särskilt vårda. Hon skall botas med sura lagerbär, och dragas i ändan med en karda". Ett recept som kanske kan vara bra för många än i dag. "Karda var ett verktyg som användes vid ullberedning och bestod av en bräda besatt med vassa ståltrådsnabbar.

/Haken/ OK

Det har varit så ruskigt väder nu en tid, säger Carl Blom när vi träffar honom, men nu kan vi väl i alla fall ta oss en "promenad" till fast snart har vi väl talat om det mesta i byggnaden.

Vi ska ta en sväng upp åt Bultsbol till så kanske vi ska sluta med en sväng mot Sjöstorp och en blixervisit till Öninge.

Kanske det, svarar vi, och gärna det för det har verkligen varit både roligt och intressant. Och med tanke på alla liknande instämmanden från läsekretsen vågar vi även tro att det stora flertalet läst Calle Bloms berättelser med intresse.

- Det var vid Bultsbols missionshus vi slutade en annan gång och nu ska vi börja där igen. Det var 1883 vi talade om sist och då var det betydligt anorlunda däruppe än vad det nu är.

Då fanns bara en gammal byggnad som beboddes av arrendatorn Janne Hagelin. Jag kommer ihåg att när vi körde stock till missionshuset var vi inne hos honom och spisade vår matsäck. På gårdet mot Hartsbol bodde en skomakare, Alfred Ek, men hans stuga är borta nu.

Så kommer vi till Hartsbol, som då ägdes av Frans Danielsson, och i vars släkt gården var i många år tills Oskar Danielsson sålde den och flyttade till Järnsta. Nästa gård ägdes av en som hette Malm och därefter av Axelsson och f.n. av Oskar Peterssons änka.

Senare byggdes där också en smedja. Kulhullt ägdes då av Per Magnus Samuelsson, som till den gubbe som jag talade om vid ett annat tillfälle, som slogs ihjäl vid Stava. Vid Tellekullen minns jag inte mer än att August Jeanson ägde stora gården, och han var där 1887 då jag var uppe efter "knekta-ved" som Wig i Gräsberg sålt till Karias Kalle.. Denne Wig var även knekt för lilla Smedstorp.

Så fortsätter vi och kommer till Kalle vid Leet, invid Fogeryds mo, för att tala vid Kalle och se på hans Pälle. Vi svänger av till Lord och då skall jag tala om en historia om denne Lord, som var unghärd och en snäll och beskedlig samt synnerligen pålitlig person.

Han var dock litet enfaldig och därför ibland utsatt för drift. Han hade fått för sig att det var en flicka som hade tjänst i Väderstad och var hans fästmö. Hon hade skojat med honom att de skulle gifta sig och han gick till pastor Snellman för att ta ut lysning. Hur det var så fick han ut ett papper, ett äktenskapsbetyg, varvid dock var anmärkt att Väderstad kommun fick svara för Lord om han inte kunde försörja sig. Det blir nog kall vinter sa Lord, så jag ska gifta mig. När han kom till Väderstad visste sig flickan ingen levandes råd. Lord träffade bonden först och denne, som fattade galoppen och var en knipslug en, körde flickan i säng. Till Lord sade han att "flickan var full som vanligt" och till yttermera visso tog han Lord med sig och visade flickan i sängen där hon låg och lallade, men även hade svårt att hålla sig för skratt. Då blev Lord rädd och även arg och sade ilsket: "Ja vill inte ha dej din leing". Flickans husbonde visade honom då till en änka i Varpa-hurra, men då Lord fick veta att hon hade tre barn gick han hem och åter till rästgården med in atest. "Då blir inget gefte å", sa han, "ho söp u så möe bränvin bonnen hadde"

Ja, nu har vi hunnit så långt att vi når den plats om vi förut har besökt, fortsätter Blom, och nu skall jag tala om ett par historier, där även omnämnde Lord är med.

Alfred i Sockendal, förut i Råby Södergård, kom 1884 till Gustav i Riddaregården och köpte ett par oxar av honom.

Dessa var på bete i Sjögetorp och där skulle Lord hämta dem och föra dem till Riddaregårdens ladugård, som låg där Centralen nu är byggd och som jag tidigare nämnt om. Han hade inte okat på dem ordentligt utan oxarna gick var för sig körda i tömmen och på torget skente de, den ena långt före den andra.

Det blev ett väldigt spektakel, för Lord hade en kraftig, men gäll stämma och hojtade i högan sky. På morgonen då Lord skulle föra dem till Sockendal hade jag honom att gå och väcka en mamsell som hette Maria och förestod en ölservering i Gatugården åt Oskar Karlsson i Röttle. Det var på sommaren och Lord gick ut i bara skjortan och väckte Maria, som blev arg och stängde fönstret. Under ordväxlingen vaknade barnmorskan Velande, som bodde i en kammare ovanpå och trodde att det var något hastbud efter henne och stack yrvaken ut huvudet genom fönstret. Inför två ilska fruntimmer fann Lord att det var bättre fly än illa fäkta och kom tillbaka till drängkammaren så att den långa skjortan fladdrade om de magra benen.

Veterinär Axell hade lovat provisor Öman, som var anställd hos apotekare Bergman, att skaffa honom äkta Grännapäron. Han tog färsk potatis ungefär i lika storlek och virade in i silkespapper samt packade ner i en låda.

Så fick postpojken från Gränna 50 öre för att hans skulle gå till provisor Öman med dem - pojken fick drikspengar även av Öman. Öman gick sedan till trädgårdsmästaren Andersson och frågade vad det var för päron. Det är vanliga jordpäron svarade denne. Tablå!

---oOoo---

Haken/ OK

KYRKOVAKTMÄSTERE BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER XIII.

Vem kunde tro att det skulle bli så många "promenader när vi började med detta, säger Blom när vi träffas för en ny historia. Jag hade räknat med att detta skulle vara den sista, men då blir det olyckstalet och jag måste nog leta på några roliga historier till för att vi skall få n:r 14.

I dag skall vi emellertid börja vid kyrkan och gå ner till Gatugården som på den tid vi mest rört oss omkring ägdes av Jonas Annersa. En kväll kom en oxhandlare till honom och ville köpa hans oxar, men då de inte kom överens om priset blev det ingen affär av och oxhandlaren avlägsnade sig.

På morgonen när Jonas Annersa kom ut i ladugården var oxarna borta.

Farman i Skrapegården var en knipslug karl och till honom sprang Jonas och fick rådet att åka till Gränna, där marknad pågick, och med hästskjuts åkte båda till Gränna. Mycket riktigt: på torget stod oxarna men synbarligen utan ägare. Oxtjuven hade väl sett och känt igen Jonas Annersa och i tid tagit sin Mats ur skolan. Efter några timmars väntan tog de båda Ösjö-borna oxarna och körde hem.

Jonas hade en broder som köpte får i Skåne, vilka han sedan förde landsvägen till Östergötlan för att sälja. Ja han sålde även under vägen. Det var förresten han som skaffade de första rasfåren, Hardingar, till trakten. Fåren fick beta under vägen och var trots den långa vandringen feta, granna och lättsålda.

I Skrapegården bodde Farman Jonsson och i Brännegården "Lasse på gårdet". Därintill låg en stuga som är borta nu. Törnqvistgården bytte ofta ägare, men så köpte Törnqvist den av "Smen i Brännegården" och sedan dess är den i samma ägo.

År 1876 då Fredrik i Kulltorp hade Jeanneberg var jag där på ett "pingstbröllop". Det var Eva Jonsson i Gatan som var förstyre för bröllopet, som egentligen bara var en lek för ungdomarna.

Jag var med själv också och vi samlades på torget och marscherade till Jeanneberg, flickor och pojkar i par. Den som blivit uttagen till "brudgum" kom inte och då jag hade fått nya kläder och var en "fin karl" fick jag bli brudgunn.

I Jeanneberg fick vi kaffe och fortsatte leken och de äldre höll tal.

När vi gick från Jeanneberg gick jag på brudens högra sida, medan jag gick på hennes vänstra när vi gick dit. "Bruden" var Amalia Jonsson, men det var "bröllop" och "skilsmässa" på samma dag, så jag såg inte så mycket av henne. Men säkerligen finns det fler i livet av dem som var med.

Nedanför Jeanneberg bodde Westerberg. Han var snickare och vida berömd för sina bogträn som var så konstskickligt gjorda att det inte tryckte eller skadade hästarna. Mitt för låg fjärdingsman Erik Johan Peterssons lägenhet, på Råbyvägen bodde skomakaren August Råberg och Axel Flinks nuvarande fastighet innehades av grenatjär Asp. Denne hade en dotter som diktat en lång visa, som dock inte var märkvärdig. Jag minns ett par strofer som var lokalt betonade och därför kanske kan omnämnas. "Polisen Johan Persson, jag hans dotter Ida är. Den har också givit mann av disketrasan där. Det är en "fata-hlle-gas som alla hava sagt och sen frambragt. Sjung tradiallan lej.

Ja August Råbergs pojkar har fått titel med. Och Gustav kallas "tomte" och Albin "Dalmase". Ja torparna och Lyckorna (Lyckan) de kallar hon för grisarna, som alla vet. Ja akta eder alla som går Råbyvägen fram, för Aspens fula dotter, som teknat dessa namn. Hon låsas vara fin och grann, men inom na bor själva f-n".

Står vi på vägen till Råby, ser vi kanske en skynt av Råbygårdarna och mot Hästholmen Sjöstorp och i en dunge därintill "Gustav i Dungens" stuga, som är borta nu. Går vi ner genom Lyckemarken kommer vi till Joel och Joel-Stinas lilla stuga, som är borta nu, men jag tror det finns ett äppelträd kvar där ännu.

Så går vi genom Lyckemarken och över Järnvägen och kommer till Karl Johanssons i Korpralsgården, som då ägdes av hans far, Johan Hansson. När fadern övertog gården, låg där flera torpstugor.

Närmast Järnvägen Johannes Nilsa och efter honom sadelmakare Per Hultberg, och den stugan är kvar ännu. Längst mot Sandkulla bodde skräddaremästare Carl Wigh, och den stugan bör du känna till själv. Men så var det flera stugor som alla äro borta nu.

I en bodde Petter Annersa, samt i en tredje Nisse rävjägare. Men detta kan du fråga Karl Johansson om, han har lika gott minne som jag och är äldre också, då han fyller de nittio i år.

En sak minns jag dock och det är att Johannes Nilsa kom från Vättinge i Småland. Denna gård och många flera ägdes av baron Hermelin, som slog samman gårdarna och gav dem ett gemensamt namn, Gripenberg. Så kommer jag igåg att när det var kalas i Öninge skulle alltid Calle Wigh vara med, i annat fall var det inte som det skulle vara.

Vi vänder oss till hemmansägare Karl Johansson i Öninge Korpralsgård, som på den tid Bloms berättelser omfattar ägdes av Johanssons fader Johan Hansa.

Det är nog riktigt, säger Johansson, att det var tätbebyggt här på den tiden. Det låg sex små stället så gott som i en svit. Först hade vi Timmer-Nissas, vilken som hörs av namnet var timmerkarl eller som det heter nu snickare, så Skomakare-Nisse, Johannes Nilsa, den fastigheten finns kvar ännu, så var det dagkarlen Karl Annersa, och en annan Annersa och Kristoffer, eller som det ofta kallas nu "Wigasläktet". Detta och ovannämnda Hultbergs är kvar, medan alla de övriga är borta sedan långt tillbaka. I samma svit har det funnits rester efter en spiselmur, som visar att det hunnits ytterligare en stuga. Men längre ner i Öninge och på gränsen mot V. Tolstad låg det flara småstugor. På Bjäggårds ägor bodde en Lundstett i en suga, och så var det Kögökens eller som det också kallades Smea-lycka, Pelle Säker, Gösta i Basta, Lasse sme, "Kalle Pappem fl, och troligen har det varit någon Stockholmare" bosatt där då ett par namn som Stockholmsberget och Långholmen påminner därom.

Här fick vi inspiration till en ny artikel och förskaffade oss även Karl Johanssons löfte att i hans sällskap vid passande tillfälle få besöka de platser som i korthet nämnts härövan.

ou

Haken.

KYRKOVAKTMÄSTARE KARL BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER XIV.

Jag undrar, säger f. kyrkovaktmästaren Carl Blom en dag, hur vädret skall bli i sommar. Det har börjat litet förhoppningsfullt med vackert väder och vi vill tro att det får fortsätta så att vi kan få god skörd. Men jag minns det s.k. "våtåret" 81, då det var vackert till den 27 juli. Men då började det regna och höll på nästan varje dag till den 15 september.

Ibland var det varmt och skönt, men det blåste inte på hela tiden, vilket gjorde att det blev ännu sämre torkväder. Det var inte vanligt att man krakade rågen på den tiden och jag minns att efter vad man kunde se från landsvägen fanns det inte en enda rågkrake mellan Mjölby och Jönköping mer än hos Anton Lindberg som arenderade Färjestad. Ändå var endast 4-5 sädeskärvar eller "necker" närmast krakstören någorlunda felfria hos honom. Då kan man tänka sig hurudan rågen var i rökarna. Det gick inte att baka så att brödet "hängde ihop". När kakorna hängt en dag på spettet så föll dom isär och slog i golvet och förresten blev brödet så hårt att fick slå bitarna i bordskanten. Bättre blev det om man bakade in hälften korn i brödet. Jag tjänade hos August Lejon i Prästgården och där tog de hälften korn och vi klagade inte på brödet. I rökarna växte rågen så att det blev stora tofsar, och många bryggde maltdricka och det skall jag säga blev både starkt och gott.

1863 Jag kommer ihåg Emil Lejen sjutsade pastor Snellman till V. Ryd och Svinhullt där han provade till kyrkoherde (han fick inte nog med röster, så det blev en annan som fick tjänsten) Då var jag 18 år och var med första gången och mejade råg, jag blev efter, förklarligt nog, och de andra skojjade med mig, men då sa jag att vi ska räkna rökarna och det visade sig att jag hade 37, Alfred Lejon 33 och August Lejon 31. Detta berotte på att de andra hade unga, starka pigor som tog upp efter sig och gjorde verkliga jättenecker, medan 60-70-åriga Karl Johan Kristin tog upp efter mig och gjorde små men flera kärvar. Det var rågen som var dålig medan övrig skörd på sina platser blev god, i synnerhet på sandjorden. Prästgårdens ärter upp mot Drottningvägen blev fina och så lade vi ut dem och slagtröskade dem först i mars och fick höga priser för dem i Jönköping. Genom förmedling av Postljon Ottoson såldes de nämligen i Jönköping.

Vi talade förut om Färjestad som ursprungligen är sergeantboställe och på tiden före Lundberg beboddes av sergeant Bolling. Det var en beväring från Stora Åby som kallade alla officerare för "farbror" och hade Bolling som befäl. Om han spelade dum av illmarighet vet jag inte, men Bolling blev i alla fall vred på honom en gång och frågade - Vem är du som är så dum? - Jag är Magnisas sön i Åby socken blev svaret / Är du därefter, då skulle jag sett dej, drummel, sa Bolling. Ja, er "farbror" har jag sett i kyrkan många gånger.

En gång då samme beväring fick vakt passerade en befälsperson förbi ett par gånger och gav till slut order till vakten att kalla ut vaktbefälhavaren, vilket på den tiden skulle ske med ett ljudligt "Körpral ut". Beväringsen sprang dock bort till vaktrummet och skrek i dörren "Körpral, körpralen ska komma ut för nu kom den "farbrorn" tillbaka som gick förbi i jans".

När vi nu är åt de här hållen, fortsätter Blom, kan jag tala om att år 1884, fjärde böndagen brann Västergårdens bränneri. Vi satt några ungdommar på kvällen i drängstugan, där Kruus slöjdaffär är nu, då en dräng från Västergården kom ridande med brandbudet. Vi rusade iväg, och när vi kom till Backasand var det ljusst från branden som mitt på dagen. Det var skördekalas samma dag och sönerna, Viktor Petersson i St. Kullen och Axel Petersson i Bossgården, Väderstad, var hemma. Ett stycke från Bränneriet låg svinhuset och det var hotat av elden. Man var rädd för att gnistorna skulle slå ner i lufttrummorna på svinhuset och här sprang Axel Petersson och höljde dränkta säckar över trummorna.

Han sprang som en katt på taket och man fick spruta på honom för att kläderna inte skulle fatta eld. Man klarade också svinhuset. Grisarna släpptes lösa och som deras sed är, försökte de rusa in i elden. De mindre grisarna var snart fångade, för det var mycket folk vid branden, men de större svinen ställde till med en hel del besvär. En stor sugga rusade vid ett tillfälle plötsligt in i en grupp folk och rakt mellan benen på en person. Vem det var kommer jag inte ihåg, men däremot att suggan kom skenande med honom sittande grensle på ryggen. Det blev en extra ridtur på gårdsplanen tills han plötsligt ramlade av i sörjan. För smörjigt var det både vid brandplatsen och på vägen och vi såg ut som riktiga lerstoder när vi så småningom kom tillbaka till samhället.

När vi gick hem var det också beckmörkt, då vi ingen brand hade som lyste oss, så att vi plaskade i de värsta vattenpölarne. Flickorna följde med oss in i drängstugan och fick av sig den värsta leran, men det är en annan historia, säger Blom, och det har jag en på lager till en annan gång.

Då skall jag tala om ett par pachaser om riksdagsman Petersson i Västergården och om när det brann i Orrnäs bränneri nyårsafton 1889 eller kanske var det 1890. Det minns jag inte riktigt, men järnvägen var färdig, för tågen hade börjat gå. Lokförarna var nämligen med och hjälpte till med släckningen. Blom slutar för i dag med följande historia:

Någonstans i Åbygatan bodde en gratialist (pensionerad knekt) som var ganska kär i spröt och därför gå ner till bränneridrängarna och tigga sig en snaps ibland. En gång kom han till bränneriet och drängarna trodde att det var det gamla vanliga ärendet och kom fram med snapsglaset. Gubben skakade på huvudet och sa "Nej tack, pojkar, jag gagnar inget starkt längre, för jag har blivit väckt". En tid efteråt hade drängarna tagit sig beting med att rensa ett stort dike i "mackra" och för att få ledigt tidigt på lördagseftermiddagen gick de till arbetet redan i ottan. När de passerade över en klöveråker fick de se nämnda gratialist stå vid en såte med ett rep utlagt för att stjälka foder till sin ko. Pojkarna som var ett par riktiga spjuvrar frågade då gubben: Vem är det som har "väckt" farbror i dag? Men de fick förklarligt nog inget svar. *ok*

Haken

KYRKOVAKTMÄSTARE BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER XV.

Förra gången talade vi om när det brann i bränneriet i Västergården. Gården arenderades då av gamle riksdagsman Pettersson, en hård och barsk herre som hade stora fordringar på sitt folk. Men han hade också drängar som visste vad de ville och som inte lät skrämma sig. Jag minns en som hette Otto, en kraftig pojke men glad och livad. En dag körde de gödsel från Västergården upp till Carl Peterssons i Äbygatan - nuvarande Bards - och då riksdagsman Petersson fick se denne Otto åka på lasset, gav han honom order att gå. Drängen lydde men körde sedan så sakta då han gick bredvid åket både med lass och utan att de andra körarna hade hunnit ifatt honom fram på eftermiddagen. Där de kom tillbaka och skulle hämta lass var Petersson ute och fick se hur sjutsarna kom så gott som i en rad och gav Otto en ordentlig körare med slutorden att han skulle köra undan ordentligt. Otto frågade om han fick sitta på lasset, och det gick han, varvid han satte sådan fart att hästarna gick i sken och då lasset styrdes på tuvor och stenar spriddes gödseln vid vägen. Riksdagsman Petersson sade inget just då, man arg var han och vid kvällsvarden sade han till Otto "att det finns lag på såna som dej, det vet jag sen jag satt i riksdan". Men inte skrämde han drängen med det, utan denne svarade: "Har i suttit i riksdan? Jag har hört att i endast bar in ved och vatten!" Då blev Petersson svarslös.

Han hade en inspektör som hette Jansson och denne sökte driva på arbetet. En gång fick han order att ta ut ett par unghästar att harva med och körde då så att hästarna svulnade upp i bogarna, och på natten dog av överanstängning. Jansson som på dagen fått "skräpp" för att han kört bättre än de andra, fick på morgonen släpa ut häsliken, varvid kusken Adel ilmarigt sa: "I dag skall jag harva mer med mina hästar, än inspektorn med sina".

Vi talade vid ett annat tillfälle om Jonas Jonsa, han som vände i Smälla-lia och gick tillbaka och tog sig en sup på Gästgivaregården. Han hade sin födelsedag den 29 mars, och då samlades döttrarna och mågarna och det var den roligaste dagen för dem och gubben. Mågarna var Nisse Norlander i Backasand och hans broder i Hästholmen, Arvid Karlsson som förestod spritkrogen i Backasand, Adel Friberg i Brantefors, Karl Jonsson på Klubben och Carl Rask. Då pratade de historier, varvid Nisse Norlander och Karl Jonsa var värst, och glädjen stod högt i tak. Gubben satt i en vilstol och hade ett stående uttryck: Vad är det för dag i dag?! och alltid var det någon som svarade att det var den 29 mars. "då brukar jag alltid ta en sup", sa Jonas och mågen Arvid slog upp en, men då de inte ville ha honom "pirum" tog de små glas och inte mer än halva. Detta retade gubben som sade att "måter du lika dåligt till kunderna som till mej, så är du lika lite omtyckt då som nu. En gång talade Jonas om när han tjänade hos kapten Sjöbom i Norrö Heda - då var Stoltzgården kaptensboställe, och Lejongården länsmansboställe. Sjöbom var sträng men säll på samma gång. Ibland när han fått ett bra arbete utfört gick han till en gumma i Heda och köpte snus och bjöd folket på.

IV forts. 2

Jag skulle tala om när det brann i Orrnäs bränneri nyåret 1889 eller 90. Jag hade gått och lagt mig på kvällen då budet kom om elden och vi sprang ut och satte för hästarna för kälkarna och tog bysprutan på och satte full fart mot Orrnäs. Det var ont om vatten och mjölnaren var rädd för att elden skulle slå ner hos honom, varför han bar ut sina möbler. Då en del djur även släpptes ut fick vi se en rolig syn. En ox hade sprungit förbi mjölnarens möbler och kom rusande med en spinnrock på hornen och vi kunde först inte fatta vad det var för ett spektakel vi mötte. På tredje våningen i bränneriet stod några vagnar potatis oc när golvet av branden gav efter, ramlade vagnarna ned i elden och dämpade denna till stor del. Jag och några till fick på vår lott att skydda hjulhuset till kvarnen där det var halmtak. Vi hade "Koll-smens" spruta till dess värmen körde bort oss, men hjulhuset klarade vi. När järnvägen byggdes, "strejkade rallarna en gång på 80-talet. Fredrik på Svängen och jag sjutsade en resande med koffertar till Vadstena(järnvägstågen hade inte kommit igång för trafik ännu) Ett par unga rallare åkte med Fredrik, men de ofredade oss inte. Men i Alvastra hade det varit ett riktigt väsen, och vi varnade så mycket av det som en kraftig slana som gilrats upp över vägen för att stänga den. Rallarna bodde nämligen i statstugan vid "Turistan", som f.ö. inte fanns då. De hade supit och härjat värre och det såg ut som någon överenskommelse, då på flera platser bredvid järnvägen bråk ägt rum. Några rallare lade beslag på ett tåg, som skulle gå från Fågelsta till Wadstena, och körde med rusånga och vilda signaler med ångvisslan. Under vägen samlade de upp de kamrater som ville åka med, och på förmiddagen kom tåget till Ödeshög, där rallarna skulle dricka öl. Ingen ofredades i Ödeshög. När rallarna sedan kom tillbaka till Wadstena fick man slå igen både hotellet och spritbolaget för deras skull. En tid efter var det några som bråkade i Ödeshög, varvid de slog sönder en dörr till Ölserveringen. En av dem fick handlanden Löf fatt i på vid klubben och klådde upp honom. Löf var i sina bästa år då, och ingen duvunge, vilket även rallarna erkände. En av rallarna fick fängelse för sitt upptåg och fördes till Linköping, dit han forslades med hästskjuts på en vanlig s.k. stegavagn, jag var ute och körde och mötte skjutsen i Mjölby. Det gick tåg på den tiden, då fången hade handbojor fick han inte forslas på tåget i sällskap med övriga pasagerare, och att ta egen vagn var för dyrt. Hade det varit en "vattendrickare", bötesfånge, hade det inget gjort. I alla fall, vid Mjölby där de "betade. vid "krubborna. vid gamla Gästgivaregården, drack både fjärdingsmannen, körkarlen och fången öl. Det var riktigt varmt den dagen och dammet rök om vagnarna, varför det var skönt med en kall läskande dryck, slutar Blom för denna gång. OK

Haken.

Nu är det väl bäst vi slutar vår "semester," säger Blom en dag och tar oss på en promenad igen. Folk frågar mej om jag inte har mer att berätta från gamla tider i Ödeshög, men det har jag nog, fast av olika skäl kanske inte är så lämpligt att låta det komma i tryck.

Många historier kan lätt såra anhöriga - det är inte bara minnen från snälla människor man har att komma med /och därför får det vara med dessa. Men nog har jag mycket stoff så det kan bli en eller ett par artiklar till.

Till ex. på våren 1881, då jag tjänade hos August Lejon i Prästgården, när vi skulle äta middag en dag kom pigan och ville att jag och husbonden skulle vara vittnen vid en vigsel. Det var ett par från södra skogsbyggden, som skulle vigas. August Lejon sa att "vi är inte bröllopsklädda". Det behövs inte sade prästen, det går lika bra så här som med stor ståt och kyrkbröllop och många åskådare. På den tiden hade man inte blusar utanpå vid arbetet, utan jag hade en vid och Lejon en röd tröja utanpå. Snellman hade den seden att vin serverades efter vigseln och det fick vi även nu. Det var en stor ståt detta, sade Lejon efteråt. "Inför vår herre är nog detta bröllop lika gott som prål och festligt bröllop och säkerligen blir de båda jag nu vigt tillsammans lika lyckliga, om inte bättre", svarade pastor Snellman.

Så kan jag tala om en annan historia men av rakt motsatt innehåll, med kontrahenterna boende i samma riktning men närmare Ödeshög. Då fick vi också bud att vara vittne, då vi kom tillbaka från såningsarbetet. Vittnesstassen var ungefär densamma. Det var ett äldre par, mannens namn minns jag inte, men hon hette Fia. Hon kom till Snellman och ville att han skulle ordna så hon fick byta bort sin man mot en annan, vilken hon nu hade med sig för att visa. Sålle pastorn, sa Fia, ordna så att vi båda får komma tillsammans - Jag ska göra vad jag kan sa prästen. Faktum var att de båda sedan bodde tillsammans och uppfyllde jorden. Ennannan gång var jag med om en likbärning - det var sedan jag blivit untkarl - den döda hade lidit av någon kräfts sjukdom, som gjorde att en stark stank samlade en massa flugor. Det var i röt månaden detta hände också. Vi fick därför bisätta henne, men ingen kunde gå in i likboden för tusentals flugor. Ringkarlen Viktor Karlsson gick då till handlanden Löf och köpte ett par jättecigarrer, och med dessa i munnen bar vi ut kistan, bolmande på våra rökedon. Det var nog enda gången likbärarna rökade cigarr under sitt arbete, det hade varit en sällsynt syn om någon åskådare funnits.

Nog har jag varit med om åtskilligt, fortsätter Blom.

En gång fick jag bud om att en gubbe tagit livet av sig i Södergårdens hägne. Detta hade han gjort ordentligt. Han hade satt sig på ett så kallat flatberg och tagit en snara om halsen. Sedan tog han sitt jaktgevär och sköt sig, varvid han föll ner från berget och blev hängande i snaran med fötterna nätt o jämt på backen o. när vi kom en dräng hos Alfred Lejon, fjärdingsman Petersson o jag, såg det ut, som om gubben stått under en ek intill berget. Eken står kvar än, men egendomligt nog har grenen som snaran var bunden i ruttnat av jäms efter stammen. Ovannämnda dräng hette Oskar Johansson och kom senare till Rödebol men skall nu vara bosatt i Bockarp vid Mjölby, om han är i livet fyller han 75 år den 27 augusti.

En annan gång var det hästhandlare Petersson som på hemresa från Skeninge kommit i krakel med kolegor. Med en liten pennkniv hade han fått ett litet, som det såg ut, obetydligt sting i ena tinningen.

Detta var tydligen gjort med sakkunskap enär han var död när han kom till Ödeshög. Jag fick vara med vid obduktionen, och det var ingen eftertraktad syssla. Jag fick 2 kronor för arbetet, men då fick jag släppa till handdukar m.m.

Så var det en gång en kall och bister vinterkväll, samma dag förresten som d:r Hemmings fader jordfästes. Förutom Hemmings var det sex jordfästningar samma dag. När vi hade slutat detta kom fjärdingsmannen med en flicka som hade dödat sitt barn och lagt det i en sockerlåda o. ställt in den i bakugnen i Äng, där hon för tillfället tjänade. Petter på Svängen som var kyrkovaktmästare då, var även tingshusvaktmästare då, och fick elda upp finkan.

Ja i dag har det bara varit ruskigheter att tala om, men när man är 83 år får man inte bara vackra minnen. Men jag skall i alla fall sluta med en rolig historia.

Det var så att i Adelöv var det en kyrkoherde som hette Talin och en gång kom det en person till honom som hade något ärende, varvid den besökande plötsligt frågade efter prästens namn. Jag heter Talin. "Jasså" blev svaret, "ja att ta lin eller stjåla to räknar jag som ett och detsamma".

Förr i världen sade man lika ofta to när man talade om lin. OK

Haken

KYRKOVAKTMÄSTARE KARL BLOM BERÄTTAR OM GAMLA TIDER.XVII.

Byggdeberättare Karl Blom kommer in på redaktionen och talar om att han varit borta från Ödeshög en tid och besökt sina barn och nu är pigg på att tala om litet historier från den gamla goda tiden.

Vi börjar med Gustav Nilsa, auktionsropare och fånggevaldiger, som forslade fångar till Linköping. Han hade en lite Äölänning och körde med, kommer jag ihåg. Reinhold Sigbalm i Södergården hade lösöre-auktion den 1 mars 1880, då han hade sålt gården till Karl Jonsson som höll auktionen.

Då oxarna skulle försäljas - de hade fyra par, varav sista paret var krumhornata och därför trögsålda, men starka och präktiga - tog Gustav Nilsa, som var ropare åt Karl Jonssa, upp dem i 300 men fick inget bud på grund av de fula hornen. Då kom knekten Seth, ganska påstruken. "Nu Seth" sade Gustav N., "passa på nu om du ska ha oxarna!" Varpå han fortsatte med "trehundra trehundra". "Trehundratjugufem", sa Seth, och fick igång buden. En annan höjde till 330 och Seth höjde till 340 och skröt med att det var de bästa oxar han kört med, då han lånat dem många gånger till sitt torp. Han var med till 390 och då ville Gustav Nilsa att han skulle bjuda mera. "Nej sa Seth, " inte höjer jag mitt eget bud", varpå en annan spekulant lockades till att bjuda 400 och då slög auktionsroparen.

Det kan vara skäl att nämna att Seth knappast hade plats med en kon i sin ladugård. När korna sedan kom ut var Anners Annersa i "Skaften" spekulant på en ko, men han var inte betrodd av Karl Jonsa, vilket Gustav N. upplyste honom om. "Skaften" blev arg och skällde bland folket och blev stämt för fylleri - han var liksom "Kalle Velan" onykter och båda fick böta för förargelseväckande beteende.

Gustav Nilsa, som var hämdgirig, styrde tillsammans med länsman om så att Velan fick sitta av sina böter genast. Det går ett ordspråk om Velan att när han kom in till fängelset i Linköping, tackade han för sist och sa: "här är min spik", då han hängde upp sin mössa. Han fick gå och styra där som han ville. "Skaften" däremot var de svåra vid och honom skjutsade de in skärtorsdag 1880 över Mjölby, då Johan Lejon skjutsade med två hästar. Innan de reste visiterades "Skaften", varvid det visade sig att han hade en flaska bränvin som han fått av apotekare Rosén vid ett tillfälle.

Flaskan togs ifrån honom, men de hittade inte en flaska som han hade gömt i fodret, och i Mjölby där hästarna togs in passade han på att dricka ur bränvinet, men släppte tillbaka tomflaskan i fodret. Då denna hittades av fängelsepersonalen fick Gustav Nilsa, som var med som fångdevaldiger, snubbor för att "Skaften" var full. Fångvaktaren och Gustav Nilsa klippte sedan av "Skaften" hans synnerligen långa hår och skägg, men de kortklippte halva huvudet och tog inget på den andra halvan, medan de gjorde tvärtom med skägget. "Skaften" som fick "vatten och bröd" i påskhelgen, såg ut som en rövare när han kom till baka till Ödeshög annandagens natt. Han fick gå hem från Mjölby. På tisdagsmorgonen kom han in till min far, och vi kände inte igen honom, så som han så ut.

XVII/2

"Är det du Anners" sa far, och fick besked om att Gustav N. hade varit barberare. Medan far "renklippte" honom fick jag gå ner till Lejons efter en flaska som tagits i beslag, och som gubbarna sedan drack ur.

I Öningen fanns på den tiden en livad och glad karl som hade god sångröst och visslade så det ekade, och det var Karl Annersa i Hallegården. Jag kommer ihåg hans älsklingsvisa "Så jag har tänkt att flickorvärgiva, medn de är mig en skänk, de mig nog överleva. För när jag en gång dör, så skriv uppå min grav: Här under vilar den som flickor övergav".

Det ser nu ut som om farbror Blom hade tömmt sitt förråd av gamla historier och minnen.

När denna serie nörjade lovade han först 5 och sedan 8 - 9 artiklar.

Detta är den sjuttonde och Blom har lovat att göra ytterligare en minnesfärd tillbaka i tiden, varefter han, om han hittar något läsvärt, åtekommer ännu en gång. *ok*

---oOo---

Haken

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

XXIII *

Jaha, säger bygdeberättaren och hedersmannen Carl Blom en dag, då han besöker oss på lokalredaktionen, nu är det slut på julen och granen på torget har dansats ut. Det var trevligt med de här arrangemagen av girlander och lampor på gatorna. Så vackert tror jag aldrig jag har sett Ödeshög förr. Det har affärsmännen all heder av och det blev väl inte billigt heller tänker jag. Men det var inte det ärendet jag hade, utan jag tänkte fråga om vi skall ta en "promenad" snart. Sagt och gjort. Vi föredrog att besöka Blom i hans lilla välstädade stuga och kring kaffebordet formades nedanstående fakta kring gammalt och fornt från Lysing.

Nu är det inte ofta, som det är svårt att komma fram på gatorna, börjar Blom, och i så fall är det något hastigt snöfall, som besvarar. Annorlunda var det på "den gamla goda tiden". Jag kommer ihåg 1881 och 83. Dessa år kom det ingen snö förrän julafton. Förstnämnda år körde jag posten till Mjölby på släde men när jag skulle hem annandagen fick jag låna en kärra av en person i Mjölby som hette Åberg. Det var inte underfruset när snön kom och därför låg den inte heller kvar så länge. 1883 på julaftonen var jag i Gatugården o. hämtade en mamsell Amanda från Hästholmen på släde, men när jag skulle skjutsa hem henne igen fick jag ta till vagnen och sen blev det inte mer snö på hela vintern. Jag kommer ihåg mamsell Amanda för hon hade för det mesta en stor cigarr, av märket Nornan, i munnen.

veri då och det kom resande och andra.

Klockaregården hade ett annat vägstycke då och det var på Smedjegatan och denna kallades då för det mesta för Klockaregatan. Lillgården i Öninge hade sitt vägstycke på denna tid vid nuvarande Hedins och sedan fortsatte Riddaregården upp till nuvarande Elin Anderssons, varpå Gatugården hade från Uhrs till Ernst Karlssons. Lyckan, som tillhörde Orrnäs, tog sedan vid och fortsatte 33 alnar. Lyckan, nuvarande Kullanders, var då ett mantal. Haiva mantalet låg vid Grännävågen under Orrnäs, som det sedan tillföll vid storskiftet. Som sagt Lyckans vägstycke var 33 alnar, för far min målade tavlan eller vägmärket, som utmärkte vägstycket. Härefter kom Jeannebergs och Brännegårdens vägstycken. De sistnämnda hade sin bit vid mitt hem. Sen kom Skattegården, Skrapegården, Pilgården o. s. v. och därpå fortsatte Gatugården igen, o. deras vägstycken slutade vid Askedalen. Riddaregården hade från nuvarande Niklassons till Åkareberget. Där står stenen kvar ännu på vilken man kan läsa "Össjö Södergård 1858". Sen kom Erikstorp, Sestorp, Sunneby m. fl.

De som hade sina vägstycken på stengatan fick sopa denna 1 gång om året! Detta istället för att grusa. Vid sommarens torra väderlek höll de köpmän, som hade affärer vid gatan denna någorlunda i ordning, men när det började bli regnigt och slaskigt på höstarna fick väghållar-

Forts på I
kammaren

I
Jag skall tala litet om hur vägstyckena var fördelade på somliga håll. Färjestad hade t. ex. sitt vägstycke från dåvarande Hotellet till nuvarande Nygatan och där började Frösäng med sitt vägstycke, som följde gatan så långt den var stensatt ungefär till kyrkan. Här började sedan i nämnd ordning vägstyckena för Boeryd, Stenseryd, Järpe-ryd o. s. v. Om vi går på andra sidan samhället så hade Syllerstorp, Järnstad m. fl. gårdar sina vägstycken från Pilgården och mot Svemb. Sedan vidtog Fyrbondegårdarna, Karlsfors m. fl. gårdar som fortsatte åt Grännahället. Klockaregårdens vägstycke var vid Stockeryd och sedan fortsatte Prästgården, Riddaregården, Skrapegården o. s. v. och sista Ödeshögsgården var Södergården, vars vägstycke var förlagt vid Kråkerydsbacken. Sedan började Brodderyd och Erikstorp vid Maltmossen och därefter tog Svembogårdarna vid och fortsatte till Gröräng. Vid sistnämnda plats hade Rödebol sitt vägstycke. Bodebol som hade nästa vägstycke hade Alfred Lejon på denna tid till betes- och slättergård, varför han fick hålla vägbiten i ordning. Han och jag var 1888 där med ett lass grus — mera kördes inte på — och när vi kom körande på vägen mötte vi en Gustav Sparv från Svemb i Stockerydsbacken. Han hade varit och kört ål i Vättern och hade ett 10-årigt ålar i en gammal säck. När Lejon fick veta vad det var i säcken frågade han vad de kostade. 37 skilling, blev svaret (1 skilling=2 öre). Han fick 2 kronor av Lejon och det var inte dyrt för all ålen, och gubben blev så glad att han sade att "då får I k'uten (säcken) också, men de små ålarna får I slänga i sjön för de har krok i sej". Inte kastade vi någon ål i sjön, men när vi kom hem blev husmor ifrån sig och frågade var hon skulle göra av all ålen. Men det blev kalas på ål både för husfölkets och de gäster som kom. Lejons hade ju gästgi-

na ta vid. Som jag sade förut var det Färjestad och Frösäng, som hade sina vägbitar där, och ett år, då det var så mycket modd och sörja på gatan att man inte såg någon stenläggning fick länsman Moselius sända bud till gårdarna att gatstumpen skulle iordningställas. Men då ingen kom, sände han en skriftlig anmaning, även den utan resultat, varvid Moselius ånmodade Gustav i Riddaregården att ställa gatan i "godkänt skick". Jag var anställd där och vi arbetade ett par dagar. Först körde vi undan flera lass modd och därefter sopade vi först med grövre och senare med finare kvastar. Jag minns inte hur många kvastar vi slet sönder. Modden vi skaffade undan lade vi vid nuvarande Chikago o. när den torkade blev det som cement. Så småningom fick vi gatan avsynt och just som länsman Moselius höll på med detta kom det folk från Färjestad och skulle göra arbetet, men de fick i stället betala oss, vilket blev ganska dyrt, säger Blom och slutar för den här gången. OK

Haken.

Hönsfoder

'Fors'

DELTAFOR
SNÄCKSKAL
GOTLANDSÖR
BENMJÖL
FODERTRAN

Ehréns

VÄDERSTAD

Tel. 12.

Kyckovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

XXIV

Nu, säger Farbror Blom en dag, har vi vilat oss så länge att vi kan ta en promenad efter alla föreläsningar och årsmöten. Nu ser det ju ut att bli någorlunda "promenadväder" så att mina över 80-åriga ben kan ta sej fram och förresten så tycker jag inte att vi ska gå så mycket denna gång. Det räcker med att titta in i ett par affärer och vara prisombud.

Sagt och gjort, bygdeberättaren Blom för som vanligt språklådan och vi har endast att lyssna och kommentera. Hur skulle det vara om vi inte hade sockret t. ex., börjar Blom, eller kaffet. Hur sur och trött en känner sej ibland, bara man sätter på "kaffehurran" och får en kopp starkt kaffe, blir man genast på bättre humör. Är det inte sant kanske? Det skall väl du veta förresten som pimplar så mycket kaffe.

Vi skall ta oss en liten titt på priserna på en del varor på 1870-talet och börjar då med sockret och kaffet. 1/2 skålpund socker och 1/4 skålpund kaffe kostade då 24 skilling. Jag kanske skulle tala om litet om de gamla vikterna och mynten, som användes då. Ett skålpund är således detsamma som nära 426 gram, eller noga räknat 425,076 och en skilling är lika med 2 öre. Jag vet när jag var och köpte ett halvt skålpund socker och ett kvarts skålpund kaffe så kostade det 24 skilling, varvid sockret kostade 12 skilling och således var dyrare än det är nu medan kaffet var betydligt billigare. Mor kokade knäck och sålde och jag fick gå och köpa sirap, varvid skilling och ett stort ark papper till ett kvarter eller 1/3 liter kostade 12 att göra knäcken i gick till 1 skil-

åkrarna på några dagar, så nog har utvecklingen gått framåt alltid och jordbruket rationaliserats eller vad det heter.

— Jag kommer ihåg första kvällen då vi var samlade i drängstugan så kom det ut två pigor — det hette så på den tiden — och budade till kvällsmat. De var vettskrämda och vågade inte gå ensamma utan kom "i par". Det var en flicka som "blitt på de viset" och som tagit in gift så hon hade dött tidigare på hösten och det berättades litet sorgesamma saker om flickstackarn så man hade fått för sig att hon spökade. Nu var flickorna mörkrädda och förskrämda och vågade inte gå ut i mörkret ensamma.

Nu tror jag vi slutar för i dag, säger Blom, och letar på något annat till nästa gång.

OK
Haken.

I
ling. Smöret kostade 25 skilling skålpundet och samma pris var det på ett tjog ägg. Ett halvstop, som är detsamma som 2/3 liter, av det då betydligt starkare brännvina, kostade 24 skilling. En limpa kunde inhandlas hos gumman Sundholm, Göta Lejon, för 6 skilling och då var det en stor och präktig limpa som var både god och dryg. När det skulle bli något festligt på lördagskvällarna slog vi drängar oss ihop och köpte ett halvstop brännvin, en limpa, smör och ägg och så samlades vi i drängstugan hos någon och kokade äggen och sen blev det fest av. Bakelser, småkakor, fina cigarretter och sådant förekom inte, men vi hade roligt ändå. En rätt, som var sällsynt på den tiden var fläsk, det kunde dröja månader mellan var gång man fick smaka det. Det kanske låter egendomligt men nog var det min erfarenhet.

Som dragare inom jordbruket hade man oxar, som i gamla goda tider förekom på varje gård. I Tegneby t. ex. hade de på Jonas Persas tid 5 par oxar och hade följande roliga namn räknat efter par: Greven — Baron, Blixten — Kron, Olle — Grille, Svarten och Lille, Hjorten och Jon. Läs det fort så blir det poesi i det, säger Blom. Det var inte bara i Tegneby de körde med oxar, det var allmänt. 1884 var jag i Sjöstorp och plöjde tillsammans med Aug. Nord, bröderna Carl och Axel Hektor m. fl. Sammanlagt var det 8 par oxar och 3 par hästar. Vi höll på i 14 dagar innan det var färdigt, men det var inte stora skift mellan dikena på den tiden så det blev sinkesamt. Jag var med efteråt på våren och mätte upp dikena på Sjöstorp och det blev 30,000 famnar eller 5 svenska mil så det tog tid att hoppa över dikena och köra vändtegarna eller "lannförera" när man plöjde. Nu är det täckdiket sedan många år på Sjöstorp och nu sitter en karl på en traktor och kör över

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider.

XXV.

II

Bygdeberättaren Carl Blom var en dag inne på lokalredaktionen, varvid väderleken kom på tal och någon tyckte att våren dröjer. En annan person påminde då om 1924 då det blev ovanligt sen vår och särskilt tidig höst, varför sommaren knappt hann börja förrän den var slut igen. Sommaren var dock så varm att skörden efter omständigheterna blev ganska bra. Något liknande var det även 1931. Blom kom in på 1881 års regndagar, om vilka vi nämnt i denna serie vid ett tidigare tillfälle. Så kommer talet på torkåren och då skojar Blom och säger att om det skulle bli regn så behövde Peter Svensson i Skattegården bara slå gräset i sin trädgård så blev det regn med detsamma för han hade sådan otur och fick aldrig in sitt trädgårdshö utan det kom regn på det. Likadant var det när jag tjänade hos Lejons och vi skulle slå och skörda gräset i Prästamaa vid Sestorp, fortsätter Blom. Regnade det inte när vi började slå så regnade det dagen efter, det var som om det varit något särskilt otyg ute.

Med ordet "otyg" var vi inne på ett nytt kapitel, som gav uppslag till en ny artikel av Calle Blom. Har Calle inget att berätta om gammalt skrock? I gamla almanackan fanns en dag som kallades Petter Katt, det var den 22 februari och då skulle man hugga av huvudena på alla höns som inte hade värpt till nämnda dag: "När Petter Katt har kastat sin heta sten så fräser det lika mycket under som över tjälen", var ett ordspråk man ofta hörde i yngre år. Långfredagen fick jag aldrig någon mjölkmat av mor och när jag ville veta orsaken så sade hon: "Den mjölkmat du äter på långfredagen den bulnar ut under året". Jag fick fruktsoppa eller "söpe" eller dricksoppa som kokades på svagdricka och sirap och vad det var mer. Jag åt således ingen mjölkmat men fick

i den historia som kommer här, men nog trodde väl gumman som råka ut för det att det var några farligheter. Det låg knektar på Gotland och en del var inkvarterade på en bondgård där de hade maten. De fick "söpe" två gånger om dagen och detta tröttnade de på, men fick behålla matordningen till dess de blev avbytta. De talade om för dem som kom efter hur det var och en filur som hette Kuno som var knekt för Ödeshögs Södergård, före Malm, trodde det skulle gå att få saken ordnad. Första gången han fick söpe (gotlänningarna kallade det söve) och han förtärt litet av den omstridda rätten blev han som tokig, tog mössan o. kastade samt sprang ut på gården och levde en hel rackare, hoppade och svor och väsnades.

— Vad kom det åt grenadjären? sa gumman, och gick ut till Kuno och frågade vad det var fatt. — Söta mor, sade Kuno, ge mej ingen söpe, för då blir jag alldeles illgalen och vet inte vad jag gör, jag kan både tända eld och annat. Gumman blev förskrämd och söpen försvann från matsedeln.

Jag kommer ihåg en annan historia, som hände ute vid Mjölbytrakten. Det var en gammal gubbe som hade en gård och var rätt så knivig så han hade svårt att behålla sitt tjänstefolk. Det kom en ny dräng dit och han fick, som alla andra, order att när han forade hästarna, vilket skulle ske vid 10-11-tiden på kvällen, knacka på bondens fönster när han forat. Drängen visste hur det låg till och tänkte att han skulle få en annan ordning. Han gick ut en gång i timmen hela natten och slog på fönstret så det dundrade om det och väckte varje gång gubben. Det dröjde inte länge förrän drängen fick föra som han ville utan att rapportera med några fönsterknackningar, slutar Blom.

Haken.

I Forts på Lokalredaktionen

bölder en gång ändå, men det var av andra orsaker när jag blev smittad. Då fick jag det rådet att jag "skulle ta en brödbit och torka bort varet med och ge det till en hund" och det gjorde jag i min oerfarenhet och blev av med bölderna. Men det var väl rena vidskepelsen liksom då jag tog bort vårtorna med en fläskbit som måste vara stulen för att den skulle göra någon verkan. En gång hade jag eksem och då fick jag någon illaluktande smörja från Mantorpakaringen, och det var nog litet skrock i den ceremonien också, men det vill jag minnas att jag nämnt om en annan gång. Hemma hade vi höga trösklar och jag brukade sätta mig på dem ibland, men sitta och äta där fick jag inte för mor som sade att "man blir glömsker om man sitter på tröskeln och äter". Kanske jag satt på tröskeln och åt någon gång för det är en del saker jag har glömt, säger Blom.

Hos en bonde fick jag en gång, när vi släppte korna på bete, ligga med en uppfälld fällkniv i handen i grindhålet där korna gick igenom. Knivens egg skulle vara vänd mot djuren, i annat fall gjorde det ingen verkan. Detta skulle vara för att inget otyg skulle komma åt djuren då ståleggen var trolltygens fasa. Så köpte bonden gammal härsken sill, som ställdes ut på betet med en tjärputs. Man fick ta en sill ibland och doppa i tjäran och ge korna, men detta var för att hindra att de fick rödsjukan eller bollsjukan, som det kallades då. När vi släppte in korna på höstarna skulle man hålla eggen över tröskeln när korna passerade.

Så mycket skrock är det väl inte

Omberg.

Sextio år

fyller på måndag fru Anna Karlsson-Sandberg, maka till torvfabriksarbetaren Karl Karlsson-Sandberg, Anneberg, Omberg.

Hästholmen.

Pastor Joel Ohlsson

från Karlshamn besöker på lördagen och söndagen Odeshög-Hästholmens metodistförsamling. Pastor Ohlsson är en utmärkt talare och har särskilt gjort sig känd i landet genom sina biografiska föredrag om olika kristna personligheter. På söndag talar pastor Ohlsson i Bethelkyrkan, Hästholmen, på eftermiddagen och i Ombergs missionshus på kvällen över ämnet "Major Herman Martinsson — tidningsmannen och skådespelaren som blev ett Jesu vittne". Vid dessa tillfällen sjunger pastor Ohlsson dessutom ett antal sånger skrivna och komponerade av pastor Allan Törnberg. Vid sitt besök talar även pastor Ohlsson i Bethelkyrkan på lördagskvällen över ämnet "Den stora kampen om människosjäälarna" och på söndagförmiddagen i Metodistkyrkans lokal, Odeshög, över ämnet "Den stora uppståndelseerfarenheten".

Forts på framsidan
nr 11

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider

XXXI *

Bygdeberättaren f. kyrkovaktmästaren Carl Blom har inte låtit höra av sig på länge, men har i dag ett par gamla historier att tala om.

När kabelläggarna, som nu gör invasion i Ödeshög, kommer på eftermiddagarna lägger jag på minnet när rallarna på 1860-talet under Karl den XV regering arbetade i vårt land. Vid ett tillfälle då de byggde en liten järnväg eller bana som man sade på den tiden var det två 10-mannalag i arbete — det var som sagt en liten bana. I varje lag var en förman och i första laget var det en spotsk och morsk förman, som var tvär i sitt tal, såväl mot rallarna som andra som hade några ärenden. Vid ett tillfälle var kungen ute på inspektion, klädd som en vanlig människa och gick in på en krog där rallarna brukade äta middag samt slog sig i språk med dem. Jag har hört Ni bygger en bana här, sade kungen. Jaha, svarade rallaren, som trodde att mannen i den stora slokhatten sökte arbete, men i vårt lag får Du inget arbete för våran förman är en dryg rackare, så försök inte där. Kungen begärde uppgift på ett billigt logi och fick anvisning på ett sådant, men gick upp till 1:a-lagets arbetsplats och träffade förmannen. På sin framställning om arbete fick kungen ett synnerligen stramt och fränt svar och gick till det andra laget, där han blev vänligt mottagen och fick löfte om arbete. Som det var brukligt frågade kungen om han inte skulle "krymtas", d. v. s. bestå laget på förtäring, men bad att få låna pengar innan han fick

första avlöningen. En av de nya "kamraterna" hade sparat en sedel och lånade ut den, varefter en riklig förtäring intogs på närmaste plats, en skogsbacke där en gumma stod och sålde brännvin. Förtäringen blev så god att förmannen med gillande föreslog att de skulle lägga sig i skogsbacken och "ta igen sej". Mycket riktigt man gjorde så och alla somnade sött och vaknade senare på eftermiddagen men då var den "nye" försvunnen. Rallaren som lånat ut pengarna blev mest besviken då han var övertygad om att han aldrig skulle få se sina pengar, men de andra tröstade honom med att de skulle "skramla" samman läresumman. Andra dagen kom kungen utridande i full mundering och stannade vid första laget, mottagen med djupa bugningar, där förmannens rygg visade sig aldrig mjukast. Vad Du är hövlig i dag, sade kungen och fick svaret av förmannen att han alltid var sådan. Kungen talade då om gårdagens episod hur han blivit avvisad, "men i dag är det jag som visar av dig". Sagt och gjort: mannen fick packa samman sitt pick och pack och försvinna. Så red kungen till det andra laget och ville veta vem det var han lånat pengarna av. De förvånade rallarna trodde inte sina ögon men fick se hur kamraten ur konungens hand fick mottaga en nytryckt sedel som "aldrig varit i rallarhänder tidigare", sade kungen. Ur detta lag utsåg kungen sedan en ny förman till förstalaget och red sedan upp till gumman i skogsbrynet och sade till henne

sluta upp med yrket. Han förstod att hon hade spritförsäljningen till levebröd, men gumman fick "pension" så hon levde lycklig till döddagar utan att behöva sälja brännvin till rallarna. Så har jag hört historien av en gammal stockholmare och tror att den kan vara sann, säger Blom.

Men jag har också en historia om dåvarande kronprinsen, senare kung Oskar II. Intresserad av sjön hade han en ångare, som hette Drott och hans käraste vistelseort var Lysekil och en gång när han kom dit och båten ankrat stämde musiken i. Kungen ville veta av kaptenen om det fanns någon som kunde dansa bra. Jag, sade kaptenen, har en artillerist Karl Oskar Sandberg — denne var farbror till framlidna Augusta Sandberg och var från Lysingbygden — han är god dansör. Denne fick nu dansa med kungen och musiken spelade så länge att båda var genomsvetta, men stannade så småningom upp. Tack, sade kungen, du kunde dansa du, men du blir väl spaker, du visperrumper. Sandberg hade talat om historien för Karl Jonsa på Klubben av vilken jag hörde detta vintern 1881—82, samma år det var våtår.

Farbror Blom har varit tyst nu en tid, men har lovat återkomma med ytterligare några historier, varav detta är den 31:a i ordningen.

H a k e n.

Kyrkovaktmästare Blom berättar om gamla tider

XXXII.*

— Nu är det länge sedan vi var ute och såg oss omkring, säger bygdeberättaren och f. kyrkovaktmästaren Carl Blom en dag då han kommer in på lokalredaktionen. Jag har dragit mig till minnes litet mera att tala om nu och bl. a. har jag några s. k. paschaser eller strofer, som ofta användes förr i tiden. När man inget annat hade för sig så var det alltid någon poet som diktade ihop några versar, som i regel var ganska kniviga och ofta kritiska.

I Källstad fanns det inte många gårdar, trots att det var komminister i Källstad. Jag skjutsade prosten Håhl till Källstad år 1880 då det var komminister där. Vi skulle fortsätta till Vadstena och då var jag inne hos komministern och fick kaffe vid uppehållet. I anledning av det ringa antalet gårdar så hette det:

Källstad, Hånger, Vall (Valla)
Sen är socknen all.

I V. Tollstad hade av någon anledning gjorts ett par versar om gårdarna St. Lund, Lilla Lund, Pikatorp och Björstorp. I Björstorp fanns en bonde som var ganska högljudd och fick öknar, net "Skråle" och i Sjöstorp en som var så tjock att han kallades "Galten". Ingen av dem har släktingar i livet och därför kan man tala om detta utan att såra någon. Därvid hette det:

Stora Lönn, å Lilla Lönn, å Pikatorp
å Björstorp,
Skråle han är hemma här. Galten
bor i Sjöstorp.

Från Ödeshög minns jag en del av någon gammal verskrönika, som får tala för sig själv och som

i sista fall kanske mera är rimnöd än illasinne.

I Össjö där börjar det dagas,
Lars Petter han sover än.
Vektor Bengtsa den går vi förbi,
å Johan i Skattegår'n nyser vi i,
I Orrnäs där maten skall tillagas
i rättan ti.

Och i en annan strof hette det:
Erstorp (Erikstorp) huttare,
Marka pluttare,
Orrnäsa rackare,
Svembo stackare.

Nu får det väl vara slut för denna gången, jag kommer med flera strofer nästa gång, slutar Calle Blom.

Haken.